ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра обліку, аудиту та оподаткування

ДИПЛОМНА РОБОТА

Магістр

Освітній рівень

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

на тему: Облік і аналіз в управлінні оборотними активами на прикладі ПАФ “Аудит-Поділля”, м.Хмельницький

ДРОО.22297.01.03.00

Виконала: студентка _2_ курсу, група ОАмз-22-1 _____ І.О. Божкевич

Підпис Ініціали, призвіще

Керівник: к.е.н., доцент _____ Л.В.Овод

кафедри обліку, аудиту та оподаткування Підпис, дата Ініціали, призвіще

До захисту допускаю:

Зав. кафедри обліку, аудиту та оподаткування _____ Л.В. Скоробогата

Підпис, дата Ініціали, призвіще

_____ _____2023 р.

Хмельницький, 2023

Форма № Н-9.01

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Економіки і управління

Кафедра Обліку, аудиту та оподаткування

Освітній рівень «магістр»

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Обліку, аудиту та оподаткування
Скоробогата Л.В.

_____
«____» _____ 20 __ р.

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ)
Божкевич Інні Олександрівні

1. Тема проекту (роботи) «Облік і аналіз в управлінні оборотними активами на прикладі ПАФ "Аудит-Поділля", м.Хмельницький»

затверджена наказом по університету від «15» серпня 2023 року № 30 додаток № 14 заочна

2. Термін здачі студентом закінченого проекту (роботи) 01.12.2023 р.

3. Вихідні дані до проекту (роботи) завдання на виконання дипломної роботи, нормативно-правова база та інструктивні матеріали з теми дипломної роботи, періодичні видання, навчальні посібники, підручники, матеріали статей, монографій, практичні матеріали та фінансова звітність підприємства

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити) Вступ. 1 Теоретичні аспекти організації та методики обліку і аналізу в управлінні оборотними активами. 2 Організація та методика обліку і аналізу оборотних активів в інформаційному середовищі управління ПАФ «Аудит-Поділля». 3 Шляхи удосконалення управління та обліку оборотних активів ПАФ «Аудит-Поділля». Висновки. Перелік джерел посилання. Додатки.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

1. Мета роботи, завдання;об'єкт та предмет дослідження, результати дослідження. 2. Комплексна економічна характеристика поняття «оборотні активи» підприємства. 3. Класифікація оборотних активів за різними ознаками. 4. Складові системи управління оборотними активами підприємства. Основні етапи управління оборотними активами підприємства. 5. Динаміка основних показників фінансово-господарської діяльності та показників ліквідності ПАФ «Аудит-Поділля» у 2020-2022 роках. 6. Групування оборотних активів в Балансі (форма № 1-мс) в ПАФ «Аудит-Поділля». Облік оборотних активів на рахунках синтетичного обліку в ПАФ «Аудит-Поділля». 7. Кореспонденція рахунків з обліку грошових коштів ПАФ «Аудит-Поділля». 8. Кореспонденція бухгалтерських рахунків з обліку розрахунків з дебіторами в ПАФ «Аудит-Поділля». 9. Аналіз динаміки складових оборотних активів в балансі ПАФ «Аудит-Поділля» за 2020-2022 рр.. Аналіз динаміки частки складових оборотних активів в балансі ПАФ «Аудит-Поділля» за 2020–2022 рр. Аналіз динаміки складових оборотних активів ПАФ «Аудит-Поділля» за 2020–2022 рр. 10. Вплив на діяльність ПАФ «Аудит-Поділля» зростання дебіторської заборгованості. Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості ПАФ «Аудит–Поділля» за 2020–2022 рр. Аналіз зміни чистих доходів від реалізації послуг ПАФ «Аудит-Поділля» та дебіторської заборгованості у 2020–2022 рр. 11. Система управління дебіторською заборгованістю в ПАФ «Аудит-Поділля». 12. Напрямки вдосконалення системи обліку дебіторської заборгованості в ПАФ «Аудит-Поділля». 13. Пропозиції з аналітичного обліку розрахунків з покупцями в ПАФ «Аудит-Поділля».14. Алгоритм визначення виду дебіторської заборгованості для відображення її в обліковій системі мікропідприємства з метою управління

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 15.08.2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів (розділів) дипломної роботи (проекту)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1 Затвердження теми дипломної роботи	15.08.23	виконано
2 Підбір та опрацювання літератури	до 18.09.23	виконано
3 Складання та затвердження плану дипломної роботи	до 22.09.23	виконано
4 Написання вступу до дипломної роботи	до 26.09.23	виконано
5 Написання першого розділу дипломної роботи	до 18.10.23	виконано
6 Написання другого розділу дипломної роботи	до 01.11.23	виконано
7 Написання третього розділу дипломної роботи	до 15.11.23	виконано
8 Узагальнення результатів дослідження та написання висновків до дипломної роботи	до 26.11.23	виконано
9 Оформлення списку джерел посилання та додатків до дипломної роботи	до 30.11.23	виконано
10 Перевірка оформлення роботи	до 05.12.23	виконано
11 Попередній захист дипломної роботи на кафедрі	до 12.12.23	виконано
11 Рецензування дипломної роботи	до 15.12.23	виконано
12 Захист дипломної роботи	21.12.23	

Студентка _____ Божкевич І.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи) _____ Овод Л.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Студентка гр. ОАмз-22-1 Божкевич Інна Олександрівна

Керівник к.е.н., доцент Овод Лариса Василівна

Тема роботи: «Облік і аналіз в управлінні оборотними активами на прикладі ПАФ «Аудит-Поділля», м. Хмельницький»

Пояснювальна записка до роботи включає 110 сторінок, 19 таблиць, 19 рисунків, перелік використаних джерел з 80 найменувань, 4 додатки.

Ключові слова: оборотні активи, класифікація оборотних активів, облік оборотних активів, аналіз оборотних активів.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів організації та методики обліку та аналізу оборотних активів мікропідприємства.

Підприємство-об'єкт дослідження: ПАФ «Аудит-Поділля».

За результатами дослідження розглянуто основні теоретичні аспекти організації та методики обліку і аналізу в управлінні оборотними активами**,** проведено характеристику діяльності ПАФ «Аудит-Поділля», здійснено оцінку організації обліку на мікропідприємстві, представлено бухгалтерські записи щодо обліку оборотних активів, проведено аналіз наявності, динаміки та структури оборотних активів, їх оборотності та платоспроможності фірми. Також були надані конкретні пропозиції з удосконалення управління дебіторською заборгованістю, а також заходи з покращення її обліку як напрямів підвищення ефективності управління оборотними активами в ПАФ «Аудит-Поділля». Одержані результати можуть бути використані в практичній діяльності підприємства

Дата виконання дипломної роботи 01.12.2023 р.

Дата захисту дипломної роботи 21.12.2023р.

Студентка _____ Божкевич І.О.

(прізвище, ім.'я, по батькові)

Зміст с.

ВСТУП…… 6
1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ …… 9
1.1 Економічна сутність оборотних активів як об’єкту управління, обліку та аналізу ……..……. 9
1.2 Підходи до класифікації оборотних активів……. 16
1.3 Особливості управління оборотними активами та його обліково-аналітичне забезпечення ……. 23
2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ УПРАВЛІННЯ ПАФ «АУДИТ-ПОДІЛЛЯ»…….. 32
2.1 Особливості фінансово-господарської діяльності та організації обліку в ПАФ «Аудит-Поділля» …… 32
2.2 Організація та методика обліку оборотних активів мікропідприємства…… 40
2.3 Аналіз оборотних активів мікропідприємства …….. 52
3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ТА ОБЛІКУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПАФ «АУДИТ-ПОДІЛЛЯ»…….. 63
3.1 Управління дебіторською заборгованістю як напрям підвищення ефективності управління оборотними активами досліджуваного мікропідприємства ……..…… 63
3.2 Удосконалення системи обліку дебіторської заборгованості як найсуттєвішої складової оборотних активів мікропідприємства ……. 71
ВИСНОВКИ …….. 80

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ …….. 84
ДОДАТОК А Статут ПАФ «Аудит-Поділля»…….. 96
ДОДАТОК Б Фінансова звітність ПАФ «Аудит-Поділля» за 2020 рік…… 102
ДОДАТОК В Фінансова звітність ПАФ «Аудит-Поділля» за 2021 рік…… 105
ДОДАТОК Г Фінансова звітність ПАФ «Аудит-Поділля» за 2022 рік……..... 108

ВСТУП

В сучасних умовах воєнного стану в Україні функціонування підприємств ускладнюється, оскільки форс-мажорні обставини, які досить часто виникають в господарській діяльності суб'єктів підприємництва супроводжуються не тільки зниженням обсягів і сфер їх діяльності, нестабільністю зовнішнього економічного середовища, коливанням цін, а й можуть призвести навіть до безповоротної втрати майна або ресурсів. Отже, в умовах непередбачуваності та ризиків, доцільно говорити про виживання підприємства. Однак, за правильного управління, впровадження в практику його сучасних методів й інструментів, якими є облік та аналіз, багатоваріантності управлінських рішень і відповідальності за їх наслідки, гнучкого й швидкого реагування на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, максимального використання всіх можливостей і ресурсів, виникає можливість продовжувати господарську діяльність в умовах війни створювати умови для збереження активів та ресурсів.

Оборотні активи є одним з основних видів ресурсів будь-якого суб'єкту господарювання та забезпечують безперервність його відтворювального процесу, а ефективність використання зумовлюють фінансову стійкість, ділову активність та визначають рівень конкурентоспроможності в ринкових та кризових умовах. Як економічній категорії їм притаманні досить високий рівень ліквідності, тісний зв'язок між їх розміром, швидкістю обороту та формуванням фінансового результату, формування як з власних, так і позикових джерел.

У контексті зазначеного, особливої актуальності набуває проблема раціональної організації обліку оборотних активів та їх аналіз на підприємстві, що потребує розробки концептуального підходу до формування облікової політики, інформаційно-аналітичного забезпечення та ефективного управління ними. Це дозволить ефективно здійснювати облік, прозорий і своєчасний контроль, аналіз, оцінку й прогнозування цього виду активів.

Основними елементами облікової політики є визначення об'єктів оборотних активів, їх класифікації, оцінки, що зумовлено наявністю великої їх кількості, постійної трансформації видів, що відіграє важливу і невід'ємну роль в управлінні усіма активами.

Вагомий науковий внесок у розкриття економічної сутності оборотних активів, їх класифікації, методики обліку та аналізу здійснили вітчизняні вчені. Серед них варто виділити праці таких науковців: А.І. Баранов [2], Л. М. Васільєва [6], Л.С. Гаватюк [8], І.М. Гринюк [10], Т.А. Демченко [13], Є.О. Донін [15], М.А. Дядюк [16], Н. Ю. Єршова [18], Я. В. Зардова [19], Н. Ю. Канцедал [20], Н. І. Коваль [24], О. М. Колодізєв, К. М. Азізова [26] , О. С. Кравченко [28], Н. М. Купріна [31], Д. Куткова [33], Г. О. Москалюк [40], Т. О. Мулик [41; 43], Н. О. Окселенко [45], Г. В. Осовська [47], О.С. Поважний [50], А. С. Полторак [52], О. О. Сидоренко [70], С. С. Стоянова-Коваль [72], В. М. Стратійчук [73], Я. В. Тютюнник [75],К. В. Шкріба [79] та інші.

Метою роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення окремих науково-практичних положень управління, обліку та аналізу оборотних активів в сучасних умовах на досліджуваному підприємстві. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання теоретичного та практичного характеру:

- дослідити та узагальнити теоретичні підходи щодо економічної сутності оборотних активів в сучасних умовах та на мікропідприємствах зокрема з метою уточнення понятійного апарату;

- проаналізувати сучасні підходи до класифікації та оцінки оборотних активів, виділити сфери впливу їх на діяльність підприємства для підвищення ефективності управління ними;

- проаналізувати місце та роль облікової системи та аналізу в системі інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо оборотних активів на підприємстві;

- узагальнити та оцінити практичний досвід обліку оборотних активів, здійснити аналіз на досліджуваному підприємстві, виявити недоліки в

організації та методиці, їх використанні;

- обґрунтувати напрямки вдосконалення системи обліку, управління оборотними активами на підприємстві.

Об’єктом дослідження є теоретичні, організаційні, методичні та практичні аспекти обліку та аналізу оборотних активів ПАФ «Аудит–Поділля».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних питань організації та методики обліку й аналізу оборотних активів суб’єктів господарювання.

Теоретичною та методологічною основою роботи є концепції та положення економічної теорії, обліку, економічного аналізу, наукові праці вітчизняних вчених-економістів. Для досягнення поставленої мети та вирішення поставлених у роботі завдань використаний комплекс загальнонаукових, а також спеціальних методів дослідження: теоретичне узагальнення, аналіз, синтез, порівняння – з метою з’ясування теоретичних аспектів обліку та аналізу оборотних активів, нормативно-законодавчого їх регулювання; індукція та дедукція – для здійснення аналізу діяльності підприємства, стану, складу та динаміки оборотних активів, а табличний та графічний методи – для представлення результатів розрахунків; класифікація та деталізація – для відокремлення складу оборотних активів та побудови обліку; методи конкретизації та спостереження – для дослідження стану облікової системи щодо оборотних активів підприємства; методи причинно-наслідкового зв’язку та абстрактно-логічний метод – для формування напрямків удосконалення обліку та системи управління оборотними активами.

Інформаційною базою для написання дипломної роботи слугували наукові праці як вітчизняних так і зарубіжних науковців та практиків щодо сучасної теорії обліку та аналізу оборотних активів, законодавчо-нормативні документи з питань обліку та аналізу, монографії, періодичні видання, наукові статті, тези доповідей, Інтернет-ресурси, регістри обліку та звітність ПАФ «Аудит–Поділля».

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ

1.1 Економічна сутність оборотних активів як об’єкту управління, обліку та аналізу

В сучасних умовах господарювання, коли спостерігається нестабільність й мінливість економічного середовища, суттєве коливання цін, загострення конкурентної боротьби, життєздатність, платоспроможність та ліквідність підприємства визначається розміром і структурою активів. Тому саме оборотним активам приділяється особлива увага, а зниження прибутковості, фінансової стійкості, ймовірність настання банкрутства змушує менеджерів суб’єктів господарювання застосовувати сучасні методи та інструменти управління ними, що дозволяє забезпечити достатній рівень функціонування. Отже, процес управління оборотними активами має становити суттєву складову фінансової політики підприємства, адже відбувається постійна динаміка й трансформація цього виду активів за вартістю і структурою.

У контексті зазначеного зауважимо, що ефективне управління підприємством, його активами за їх складовими передбачає, передусім, визначення економічної сутності категорії «оборотні актив».

В дослідженнях сучасних науковців та практиків досить часто ототожнюються поняття «оборотні активи», «поточні активи», «оборотні засоби», «оборотний капітал», «оборотні фонди», «фонди обігу» тощо. Найбільш ґрунтовними дослідженнями щодо сутності економічної категорії «оборотні активи» є праці таких науковців, як Є.О. Донін [15], М.А.Дядюк, В.В. Васильєва [16], Я.В. Зардова [19], Н. О. Окселенко [45], Я. В.Тютюнник [75].

На думку М.А. Дядюк та В.В. Васильєвої, і на наше переконання, «очевидними є як гносеологічні відмінності вищезазначених словосполучень,

так і їхні різні змістовні характеристики» [16, с. 264]. Дійсно, існують суттєві відмінності у характеристиці цих економічних понять.

У більшості наукових праць сьогодення дослідники дають визначення «оборотних активів», яке прописано у національних стандартах України, зокрема у Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [60]. Згідно з цим нормативним документом «оборотні активи – гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [60].

Суттєве значення має приналежність оборотних активів до активів як об’єкту обліку, визначення яких також подається в вище зазначеному НП(С)БО 1: «активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому» [60]. Таким чином, основними критеріями віднесення оборотних активів до активів в цілому є: контрольованість підприємством, очікування економічних вигід від використання та оцінка як статті балансу може бути достовірно визначеною.

Водночас, в Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» дається визначення саме «поточні активи», які за характеристикою подібні до «оборотних активів», адже «суб’єкт господарювання повинен класифікувати актив як поточний, якщо:

а) він сподівається реалізувати цей актив або має намір продати чи спожити його у своєму звичайному операційному циклі;

б) він утримує актив в основному з метою продажу;

в) він сподівається реалізувати актив протягом дванадцяти місяців після звітного періоду; або

г) актив є грошовими коштами чи еквівалентами грошових коштів (як визначено у МСБО 7), якщо немає обмежень щодо обміну чи використання

цього активу для погашення зобов'язання принаймні протягом дванадцяти місяців після звітного періоду» [38].

Складові саме «оборотних засобів» прописані у Господарському кодексі України від 16.01.2003 р. № 436-IV станом на 08.10.2023 р.: «сировина, паливо, матеріали, малоцінні предмети та предмети, що швидко зношуються, інше майно виробничого і невиробничого призначення, що віднесено законодавством до оборотних засобів» [9]. «Оборотними засобами» ототожнюються «оборотні активи» в працях багатьох науковців.

Необхідно зазначити, що економічна сутність оборотних активів пов'язана з їх значенням в господарській діяльності підприємства: перебуваючи в безперервному русі вони забезпечують постійний кругообіг різних форм їх втілення (матеріально-речову, грошову, розрахункову) та господарських процесів (постачання, виробництво, реалізація).

Доцільно зауважити, що «думка науковців, які вважають, що в терміні "оборотні активи" поєднуються категорії "оборотні фонди" та "оборотні засоби" та він більшою мірою виражає специфіку частини майна суб'єктів господарювання» [16, с. 265; 35] заслуговує на увагу.

Водночас, ототожнення оборотного капіталу й оборотних активів не є виправданим, це різні категорії [71]. Це пов'язано з тим, що в процесі господарської діяльності більшість оборотних активів, зокрема виробничі запаси, споживаються і витрачаються. В свою чергу оборотний капітал, оборотні кошти – лише авансуються, адже вони вкладені у виробництво і не можуть бути витраченими або спожитими [50].

Більшість науковців у трактуванні сутності поняття «оборотні активи» зосереджують свою увагу на здатності їх обслуговувати поточну господарську діяльність підприємства протягом року або одного операційного циклу, мати найвищий рівень ліквідності окремих складових цих активів серед інших активів, що звісно впливає на платоспроможність та фінансову стійкість підприємства (табл. 1.1) [1; 45; 75].

Таблиця 1.1 – Трактування економічної сутності поняття «оборотні активи» в працях науковців

Автор визначення, джерело	Особливості визначення поняття
І. Гринюк	«Оборотні активи – це сукупність матеріальних активів і грошових коштів, які перебувають у постійному кругообігу з метою забезпечення безперервності виробничого процесу та ліквідності підприємства, змінюючи свою матеріальну форму протягом одного операційного циклу» [10, с. 67]
Є.О. Донін	«Оборотні активи – сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і цілком споживаних протягом одного операційного циклу» [15, с.76]
Т. А. Демченко	«Оборотні активи – група мобільних активів підприємства із періодом використання до одного року, що обслуговують його операційну діяльність і забезпечують його платоспроможність» [13, с.180]
М.А.Дядюк, В. В. Васильєва	«Оборотні засоби представлено оборотними виробничими засобами – предметами та засобами праці, які обслуговують сферу виробництва та забезпечують її безперервність, і засобами обігу (фондами обігу) – продукцією та грошовими коштами, що забезпечують безперервність процесу реалізації» [16, с. 265].
Н.І. Коваль	«До складу оборотних фондів належать засоби виробництва в частині запасів (виробничі запаси, МШП, незавершене виробництво, брак), які повністю споживаються протягом кожного виробничого циклу і тому повністю переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції. А капітал обігу містить продукти праці (товари та готову продукцію)» [24, с. 95].
О.М. Колодізєв, К.М. Азізова	«пропонується під оборотними активами промислових підприємств розуміти сукупність грошових коштів та матеріальних активів, що змінюють матеріально-речовинну форму впродовж діяльності підприємства, забезпечують безперервну діяльність промислових підприємств та призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [26]
Н.О. Окселенко	«Оборотні активи — це група мобільних активів, призначена для реалізації чи споживання протягом операційного циклу або протягом дванадцяти місяців з дати балансу, величина яких визначається внутрішніми і зовнішніми факторами, а їх ефективне розміщення й використання забезпечує розвиток підприємства на основі зростання прибутку при збереженні ліквідності, платоспроможності й фінансової стійкості в умовах припустимого рівня ризику» [45].
Я. В. Тютюнник	«Оборотні активи — це контрольовані суб’єктом господарювання ресурси, які перебувають у постійному кругообігу з метою забезпечення безперервності виробничого процесу та ліквідності підприємства, що можуть змінювати свою матеріальну форму та переносити свою вартість на вартість готової продукції чи можуть бути перетворені на гроші продовж одного операційного циклу» [75, с.158]

Проаналізувавши визначення оборотних активів в нормативних документах та наукових працях, доцільно виокремити основні їх характеристики, що складають їх сутність: характер та період функціонування, склад елементів та ліквідність (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Комплексна економічна характеристика поняття «оборотні активи» підприємства

Джерело: систематизовано на основі джерела [16].

Отже, оборотні активи мають специфічні ознаки, які притаманні лише їм. Тому, підприємству слід звертати увагу на усі переваги й недоліки, які властиві цим видам активів для ефективного формування, використання й управління ними. Найбільш вагомими перевагами оборотних активів є наступні [16]:

– «легка трансформація з одного виду в інший;

– висока ліквідність;

– є засобами платежу;

– багаторазовий кругообіг впродовж 12 місяців;

– швидка реалізація управлінських рішень.

Водночас, найбільш суттєвими недоліками оборотних активів в залежності від їх видів є:

– активи, які не задіяні у виробництві, продажу не приносять прибутку;

– запасам властиві псування та знецінення;

– ризик несплати або невчасної сплати для дебіторської заборгованості;

– потреба у витратах, пов'язаних із зберіганням;

– піддаються впливу інфляції;

– високий рівень фінансових ризиків» [11, с. 68; 75, с. 160].

Враховуючи вищезазначене, оборотні активи досить багатогранна економічна категорія, вони мають свої переваги й недоліки в період свого існування та кругообіг, а також поєднують певні теоретичні та прикладні аспекти (табл. 1.2) [11; 75].

Таблиця 1.2 – Теоретичні й прикладні аспекти економічної категорії «оборотні активи»

Напрямок теоретичної й прикладної класифікації	Характеристика напрямку
Нормативно-законодавчий	«Ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому»[60]
Юридичний (правовий)	Встановлення юридичних прав, прав володіння на окремі види оборотних активів
Економічний	Кошти підприємства, які використовуються для створення товарно-матеріальних цінностей, що в результаті реалізації перетворюються в дебіторську заборгованість та грошові кошти, тобто йдуть на формування оборотного капіталу з повторюваною циклічністю
Управлінський	Частина активів підприємства, яка легко трансформується в грошові кошти, дебіторську заборгованість або засоби виробництва та обігу, цілком споживається протягом виробничого циклу, а їх використання в результаті прийняття управлінських рішень впливає на фінансовий стан підприємства
Стратегічний	«Економічні ресурси, що характеризується детермінованою вартістю, продуктивністю і здатністю генерувати дохід. А стратегія і тактика управління ними – це пошук компромісу між ризиком втрати ліквідності й ефективністю роботи підприємства» [12; 45, с. 77]

Нормативно-законодавчий аспект категорії «оборотні активи» як складової активів в цілому пояснюється затвердженими законодавством їх характеристиками в сфері бухгалтерського обліку.

Юридичний (правовий) аспект оборотних активів пов'язаний з юридичними правами (наприклад, дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції в цінні папери тощо), включаючи право на володіння та законодавчо встановленої норми контрольованості цих активів підприємством.

Економічний аспект дослідження оборотних активів вимагає використання єдиного підходу до визначення економічної сутності, вартісного змісту, особливостей трансформації на усіх стадіях кругообігу, а також виконуваних функцій за видами цих активів на усіх стадіях. При цьому повторювана циклічність залежить від виду та особливостей діяльності підприємства, галузі економіки, системи управління, адже оборотні активи взаємодіють з іншими економічними ресурсами – засобами праці та трудовими ресурсами.

Управлінський аспект оборотних активів реалізується шляхом створення комплексної внутрішньої обліково-аналітичної інформаційної системи управління підприємством та оборотними активами, зокрема, зосереджує увагу на ефективності й майбутніх результатах їх використання, використовуючи перспективне планування, моделювання за основними елементами та сукупністю в цілому.

Стратегічний аспект полягає у тому, що основною метою управління оборотними активами суб'єктів господарювання є прогнозування їх обсягу, структури, динаміки, джерел формування й співвідношення між ними, які б забезпечили на достатньо високому рівні на довгострокову перспективу прибуткову діяльність та стійкий фінансовий стан. Прийняття при цьому ефективних стратегічних управлінських рішень сприятимуть встановленню оптимальної величини й динаміки, досягненню поставлених цілей здійснення господарської діяльності та стратегій економічного розвитку.

Таким чином, термін «оборотні активи» на сучасному етапі розвитку економічної науки повинен відображати усі аспекти діяльності суб'єктів підприємництва, враховувати основні цілі та мету діяльності, економічні умови та особливості функціонування, вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, місце оборотних активів в процесі відтворення.

1.2 Підходи до класифікації оборотних активів

В сучасних умовах, коли економіка Україні переживає складні часи в умовах військового стану, що супроводжується спадом виробництва, значними інфляційними процесами, ризиками банкрутства, великого значення набуває проблема створення ефективного механізму формування та використання оборотних активів суб'єктів господарювання, як найбільш мобільної частини усіх активів підприємств. Саме від ефективності використання цього виду активів, залежить платоспроможність, ліквідність, фінансова стійкість, рентабельність, прибутковість та в цілому фінансовий стан підприємства.

Тому більшість вітчизняних підприємців зосереджують свою увагу на формуванні ефективного механізму управління оборотними активами. З огляду на це, заслуговує на увагу питання сучасної їх класифікації за видами, підходами, ознаками, яка є необхідною умовою організації обліку, аналізу, контролю та прийняття управлінських рішень.

Відповідно до характеру, визначення та складу оборотних активів підприємства їх можна розподілити на декілька груп в залежності від ознак, які покладені в основу такої класифікації. Сьогодні відсутня базова, єдина класифікація оборотних активів за їх складовими. Отже, доцільно проаналізувати існуючі напрямки класифікації, які пропонують вітчизняні та закордонні науковці.

Як і трактування економічно-облікової категорії «оборотні активи», існує безліч їх класифікаційних груп в залежності від ознаки, яка взята за основу. Проаналізуємо ці ознаки, які зустрічаються в працях науковців (табл. 1.3) [15; 19; 32; 34; 36; 52; 69; 72].

Таблиця 1.3 – Основні напрямки класифікації оборотних активів в наукових працях вітчизняних вчених

Автори, джерело	Напрямки класифікації
Є.О.Донін [15], Я.В. Зардова [19], Ю.О. Куцак, Л.В. Коваль [34], Л. Майстер [36], А.С. Полторак [52], С.С.Стоянова-Коваль [72]	за видами (складом); за характером участі в кругообігу; за формами функціонування; за періодом функціонування; за характером джерел формування; за ступенем ліквідності
Є.О.Донін [15], Я.В. Зардова [19], Ю.О. Куцак, Л.В. Коваль [34], С.С.Стоянова-Коваль [72]	за рівнем ризиків; за видами ризиків
Є.О. Донін [15], Я.В. Зардова [19], Ю.О. Куцак, Л.В. Коваль [34]	за способом відображення в балансі; за швидкістю обігу; за рівнем цінності
Л. Майстер [36], А.С. Полторак [52], С.С. Стоянова-Коваль [72]	за характером організації та ступенем планування
Є.О. Донін [15], Я.В. Зардова [19], С.С. Стоянова-Коваль [72]	за ступенем захищеності від інфляції
Л. Майстер [36]	за роллю у виробництві; за укрупненими елементами
Є.О.Донін [15], Я.В. Зардова [19]	за рівнем прибутковості
С.С.Стоянова-Коваль [72]	за характером участі в операційному процесі; за часом перебування в кругообігу

Слід відмітити, що основними напрямками класифікації оборотних активів у більшості наукових праць вітчизняних вчених є:

– за видами (складом);

– за характером участі в кругообігу;

– за формами функціонування;

– за періодом функціонування;

– за характером джерел формування;

– за ступенем ліквідності.

Деякі наковці, зокрема Є.О. Донін [15], Я.В. Зардова [19], Ю.О. Куцак, Л.В. Коваль [34], звертають увагу на таку характеристику оборотних активів як їх рівень прибутковості, ступень захищеності від інфляції, спосіб відображення в балансі, швидкість обертання.

Досить слушним є поділ оборотних активів за роллю у виробництві та за укрупненими елементами, проведений у дослідженнях М. Майстер [36]. В сучасних умовах важливим є також врахування ступеню захищеності від інфляції [15, 19, 72].

Для ефективного управління оборотними активами та прийняття управлінських рішень, функціонування управлінської системи доцільно здійснювати групування цього виду активів за характером організації та ступенем планування, здійснений науковцями М. Майстер [36], А.С.Полторак [52], С.С. Стоянова-Коваль [72].

Підсумовуючи проведені дослідження можна виділити такі основні напрямки класифікації та види оборотних активів (рис. 1.2).

З метою бухгалтерського обліку більш вживаними класифікаційними ознаками є поділ оборотних активів за видами та способом відображення цих активів в балансі, а також у порядку зниження ліквідності. Так, за видами оборотні активи групуються на виробничі запаси (рахунки 20,22), незавершене виробництво (рахунок 23), готову продукцію (рахунок 26, а в торгівлі ще рахунок 28 «Товари»), дебіторську заборгованість (рахунки 34, 36, 37), гроші та їх еквіваленти (рахунки 30, 31, 33, 35) та витрати майбутніх періодів (рахунок 39). В балансі підприємства видова класифікація за деякими видами оборотних активів згрупована в одну статтю. Зокрема це стосується виробничих запасів, НЗВ, готової продукції та товарів, які показуються в рядку 1100 активу Балансу, форма якого затверджена наведеним вище НП(С)БО 1[60].

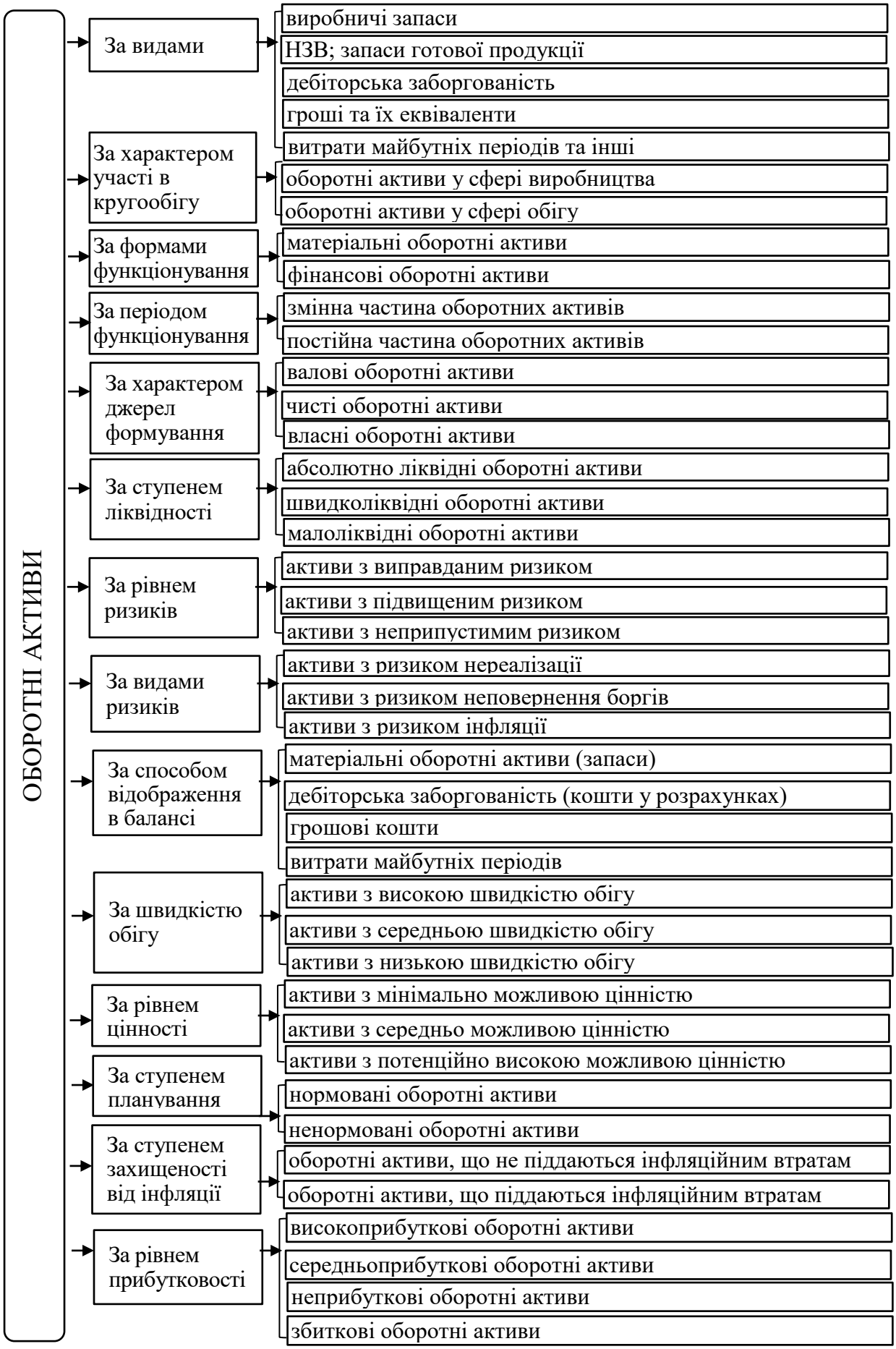

Рисунок 1.2 – Класифікація оборотних активів за різними ознаками

Слід зазначити, що кожне підприємство має різну потребу в окремих видах оборотних активів, адже це пов’язано із видом діяльності суб’єктів господарювання та галузі, в якій працює та розвивається.

Оскільки досліджуване підприємство належить до галузі у сфері бухгалтерського обліку й аудиту, тому не має запасів, а лише суми дебіторської заборгованості та грошових коштів, частка яких має суттєву питому вагу в активах підприємства. Тому важливим напрямком класифікації є також поділ оборотних активів за участю в операційній діяльності на ті, які задіяні в сфері виробництва (усі види запасів виробничого підприємства крім готової продукції) та ті, які обслуговують сферу обігу в операційному процесі (готова продукція, напівфабрикати на продаж, гроші, дебіторська заборгованість тощо), тобто мають грошову оцінку. Таке групування оборотних активів пов’язане також за ознакою форм функціонування таких активів на певний момент часу: матеріальні та фінансові, адже одні активи, наприклад готова продукція, може швидко перетворитися в дебіторську заборгованість, а потім на грошові кошти. Тут проявляється здатність активів до кругообігу [31; 34].

Не менш важливою ознакою є прибутковість оборотних активів в операційній діяльності і можливість визначити на цій основі ефективність діяльності підприємства, рентабельність його активів. Надмірна наявність збиткових активів знижує ефективність діяльності підприємства, призводить до ймовірності настання банкрутства. Тому поділ оборотних активів на високоприбуткові, такі як депозити й фінансові інвестиції, середньоприбуткові, які забезпечують дебіторська заборгованість та готова продукція, а також неприбуткові, які є тягарем для підприємства (зайві запаси товарно-матеріальних цінностей, готової продукції, яка не користується попитом) та збиткові (частина запасів, які втрачають свою споживчу вартість та безнадійна дебіторська заборгованість) має велике значення в управлінні підприємством та оборотними активами, зокрема [15; 19; 32].

Важливою характеристикою оборотних активів є їх оборотність. Тому вчені-економісти виділяють за цією ознакою активи, що мають високу, середню

та низьку швидкість обігу [15; 19; 34]. Для стабільності фінансового стану прискорення оборотності обігових коштів має досить велике значення. Грошові кошти та товарні запаси, на які є постійний та чималий попит мають завжди високу швидкість обертання. Водночас, нормативні та наднормативні запаси та поточна дебіторська заборгованість належать оборотних активів з більш низьким коефіцієнтом обігу.

З балансом пов'язана також класифікація оборотних активів за ступенем ліквідності на абсолютно ліквідні оборотні активи (у формі грошей та їх еквівалентів), швидко ліквідні (усі види дебіторської заборгованості, крім безнадійної) та малоліквідні або низьколіквідні (запаси) [19; 20; 36; 52]. Однак, така класифікація оборотних активів не враховує наявність у другому розділі активу балансу витрат майбутніх періодів. Тому, у своїх дослідженнях М.А.Дядюк, В. В. Васильєвої запропоновано класифікувати за цією ознакою оборотні активи на п'ять груп: абсолютно ліквідні, високоліквідні, середньо ліквідні, низьколіквідні та неліквідні активи [16].

Досить вагомими характеристиками поряд з ліквідністю є поділ оборотних активів за такими якісними характеристиками оборотних активів як рівень ризиків, види ризиків та рівень ринкової цінності, ймовірність її втрати [15; 19; 34; 72]. Досить слушно науковці виокремлюють частково виправданий ризик втрати ліквідності, підвищений ризик і також неприпустимий. Водночас, з метою уникнення кризового стану підприємства доцільно аналізувати різного роду ризики за видами оборотних активів: «товарні запаси схильні до ризиків можливої нереалізації та природних втрат; дебіторська заборгованість – до ризиків неповернення боргів; грошові кошти та їх еквіваленти втрачають свою цінність за рахунок інфляції» [15, с.82].

Сьогодні підприємствам України доводиться функціонувати в непростих умовах, які супроводжуються військовим станом, запровадженням ринкового ціноутворення в енергетиці, зростанням цін на енергоносії та інші товари, значним дефіцитом держбюджету, надмірною емісією грошей, зростанням державного боргу, монополізацією виробництва та іншими чинниками. В таких

умовах загострюються інфляційні процеси і тому класифікація оборотних активів, яку виділили Є.О.Донін [15], Я.В. Зардова [19], С.С. Стоянова-Коваль [72] за ступенем захищеності від інфляції є досить важливою для прийняття певних управлінських рішень**.**

Зважаючи на захищеність оборотних активів від інфляції, зазначені автори й багато інших науковців пропонують класифікувати оборотні активи, поділяючи їх на:

– активи, захищені від інфляційного знецінення (запаси, захищена дебіторська заборгованість, кошти на валютному рахунку, ефективні фінансові інвестиції);

– активи, які не захищені від інфляції (гроші та їх еквіваленти в національній валюті, неефективні фінансові інвестиції, незахищена дебіторська заборгованість) [15; 19; 72].

Важливе значення для аналізу і прийняття управлінських рішень має характеристика належності оборотних активів до валових, чистих та власних за ознакою джерел формування [49; 52]. Валові оборотні активи – це усі ті активи, що формуються за рахунок як власного, так і позикового капіталу. Чистим оборотним активам притаманне формування лише за рахунок власного капіталу суб’єкту господарювання та довгострокових зобов’язань. Ознакою ж власних оборотних активів (коштів) є формування лише за рахунок власного капіталу. Очевидними є переваги формування оборотних коштів за рахунок власного капіталу: фінансова стабільність, платоспроможність, легкість залучення тощо. Отже, для прийняття виважених рішень слід здійснювати аналіз джерел походження оборотних активів і знаходити певний баланс між залученими й власними коштами, адже останні не безмежні [20; 49].

В контексті зазначеного підсумуємо, що економічно обґрунтована, правильна класифікація оборотних активів дозволяє сформувати науково-методичну систему знань про їх сутність, облік, аналіз, аудит. Обліково-аналітична система є тим інформаційним джерелом, яке є підґрунтям для

прийняття управлінських рішень, їх результативність та ефективність на підприємстві.

1.3 Особливості управління оборотними активами та його обліково-аналітичне забезпечення

Економічна ситуація в Україні характеризується сьогодні відсутністю стабільності, зниженням масштабів виробництва, загостренням інфляційних процесів. Всі зазначені фактори безпосередньо впливають на зниження фінансових результатів, фінансової стійкості підприємств, а інколи в загалі призводить до банкрутства. Саме тому суб'єкти підприємництва зосереджують свою увагу на пошуків способів й методів ефективного управлінні оборотними активами підприємства, тій частині, яка є найбільш рухомою та визначає фінансову стійкість [7; 26; 30; 47].

Ефективність управління оборотними активами суб'єктів господарювання істотно впливає на результати його господарської діяльності, на що впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори. Для прийняття ефективних та оптимальних управлінських рішень щодо оборотних активів управлінський персонал підприємства має бути забезпечений повною, правдивою та об'єктивною інформацію результати фінансово-господарської діяльності, структуру активів та фінансовий стан. Таку інформацію надає обліково-аналітична управлінська система підприємства. Тому в сучасних умовах особливої актуальності набуває проблема подальшого вдосконалення системи обліку, контролю, методики аналізу та управління оборотними активами, які є наймобільнішою складовою усіх активів підприємства [20; 47].

Теоретичний аналіз наукових праць та поглядів дослідників на сутність управління оборотними активами показав, що під управлінням оборотними активами вчені розуміють [26; 30; 47; 74]:

– сукупність елементів, що забезпечують цілеспрямований вплив на об’єкт управління;

– складний та багатоаспектний процес;

– сукупність взаємозв’язків між суб’єктом та об’єктом управління;

– складова цілісної системи управління;

– система розробки, реалізації управлінських рішень;

– завдання фінансової політики;

– управлінські дії;

– частина фінансової стратегії підприємства;

– складова фінансового й операційного менеджменту;

– комплекс заходів в системі управління тощо.

Підсумовуючи проведені дослідження зауважимо, що управління оборотними активами підприємства – це комплексна система стратегічних та короткострокових управлінських рішень щодо оборотних активів для формування необхідного їх обсягу та визначення складових джерел фінансування з метою забезпечення належного рівня платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості суб’єкту господарювання.

Одним з найбільш дієвих та економічно обґрунтованих методів управління суб’єктом господарювання є стратегічне управління. Способи та інструменти такого управління дають можливість поєднати основні стратегічні цілі підприємства та політику управління оборотними активами. Це дає змогу «подолати усталену традицію розгляду оборотних активів лише в поточному періоді, здійснювати довгострокове планування та управління ними» [74].

Отже, система стратегічних та поточних управлінських рішень в управлінні оборотними активами вимагає вирішення таких важливих завдань:

– забезпечення ліквідності та платоспроможності підприємства. Суб’єкт господарювання, «що не має достатнього рівня оборотного капіталу, може зіштовхнутися з ризиком неплатоспроможності;

– забезпечення прийнятного обсягу, структури й рентабельності активів» [12].

Дійсно, система управління оборотними активами суб'єктів підприємництва суттєво впливає на їх платоспроможність. Отже, на кожному етапі формування такої системи слід вирішувати достатньо великий перелік важливих завдань, основні з яких:

– аналіз динаміки співвідношення між темпами росту обсягів виробництва та середньорічної вартості оборотних активів;

–· оцінка динаміки складу та структури оборотних активів підприємства у розрізі основних складових (виробничих запасів за їх видами, дебіторської заборгованості за видами, грошових коштів та їх еквівалентів);

– вивчення темпів зміни окремих складових оборотних активів у відповідності до зміни темпів зростання обсягів виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг) за видами;

– аналіз показників ліквідності за видами оборотних активів;

– визначення показників оборотності активів і встановлення факторів, що вплинули на швидкість обертання і тривалість операційного циклу [11; 30].

Можна виділити основні складові системи управління оборотними активами підприємства, яка поєднує у собі: управління процесом формування оборотних активів, їх фінансування та використання (рис. 1.3) [2].

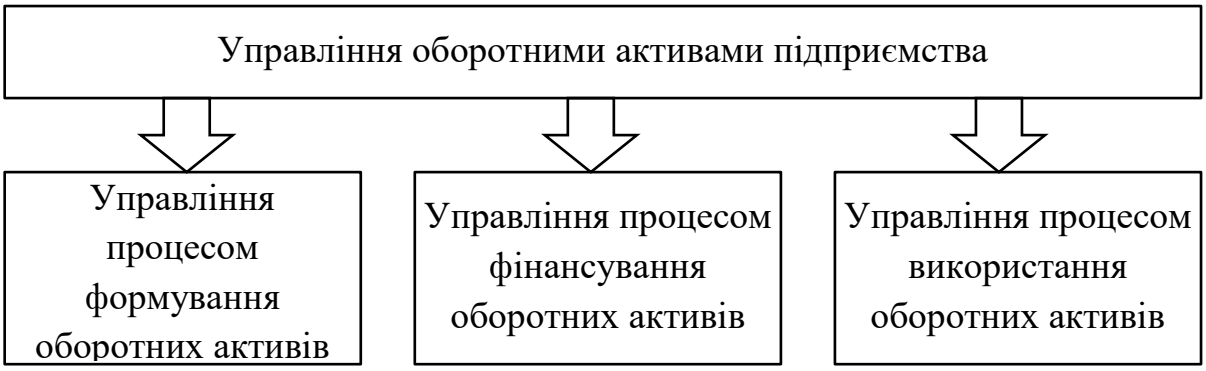

Рисунок 1.3 – Складові системи управління оборотними активами підприємства

Управління формуванням оборотних активів – це управлінська система, яка поєднує у собі взаємопов'язані елементи: мотивування, організацію,

планування, облік, аналіз і контроль оборотних активів. Вони сприяють забезпеченню підприємства усіма необхідними оборотними активами, оптимальному їх розміру, прискоренню оборотності, а також підвищенню фінансової стійкості з урахуванням притаманних підприємству особливостей діяльності.

Процес формування оборотних активів – це сукупність заходів і певних механізмів щодо їх реалізації з метою визначення необхідного розміру оборотних активів, які враховують поставлені завдання, забезпечують їх реалізацію з дотриманням наступних принципів:

1. Врахування перспектив розвитку операційної діяльності підприємства та галузі.

2. Забезпечення дотримання оптимальності й відповідності розміру та структури оборотних активів обсягу, структурі та потребам виробництва продукції з метою підтримки ефективної господарської діяльності та фінансової стійкості запланованого рівня.

3. Забезпечення високого рівня ліквідності та оборотності активів в операційній діяльності підприємства.

Невід’ємною складовою процесу управління оборотними активами є оптимізація їх обсягу. Зокрема, визначення оптимального співвідношення постійної та змінної частини оборотних активів [30]. Водночас, дієвість, результативність та ефективність системи формування та використання оборотних активів визначається особливостями управління основними їх складовими: запасами, дебіторською заборгованістю, грошовими коштами та їх еквівалентами [30, с. 58].

Процес фінансування оборотних активів відіграє досить важливу роль в процесі управління цими активами, адже в першу чергу зумовлюється загальним фінансовим станом підприємства, а також свідчить про рівень фінансової безпеки суб’єкту підприємництва. Оцінка ефективності фінансування оборотних активів проводиться на основі розрахунку та динаміки основних коефіцієнтів. Основним індикатором фінансування оборотних активів

при цьому є коефіцієнт забезпеченості поточної діяльності власним оборотним капіталом [74].

Основним узагальнюючим показником, який характеризує управління оборотними активами підприємства та їх продуктивність в процесі використання є оборотність оборотних активів. Прискорення оборотності оборотних активів створює оптимальний обсяг оборотних активів, а це створює сприятливі умови для вивільнення капіталу суб'єкту господарювання та зростанню його прибутку.

Отже, в умовах ринкової економіки важливим та актуальним завданням будь-якого підприємства є раціональне розміщення та ефективне використання оборотних активів. До шляхів його реалізації можна віднести:

– «мінімізація фінансових ризиків, пов'язаних з можливістю збитків від списання безнадійних боргів та мінімізація фінансових ризиків, пов'язаних з дефіцитом грошових коштів;

– мінімізація втрат від інфляційного знецінення суми заборгованості» [14];

– «збільшення обсягів виробництва і прибутку при одночасному прискоренні оборотності оборотного капіталу;

– збільшення частки власного оборотного капіталу у формуванні оборотних активів в абсолютних та відносних показниках;

– раціональне використання власних оборотних активів, недопущення його «перетікання» в необоротні активи, прострочену і нереальну до стягнення дебіторську заборгованість тощо» [46, с. 82].

Слід зазначити, що на підприємствах досліджуваної галузі алгоритм управління дебіторською заборгованістю, на нашу думку, може здійснюється за наведеними основними кроками:

1. Оцінка дебіторської заборгованості за її видами.

2. Формування основних раціональних принципів кредитних умов та відстрочки платежів щодо покупців послуг.

3. Оцінка покупців підприємства за показниками ліквідності і диференціація умов надання відстрочки платежів.

4. Формування ефективної, дієвої «системи управління дебіторською заборгованістю, зокрема, здійснення її рефінансування.

5. Створення на підприємстві дієвої системи контролю за своєчасною оплатою дебіторської заборгованості» [30].

В наукових працях вітчизняних вчених-економістів пропонується безліч варіантів формування етапів управління оборотними активами підприємства [8; 26; 48; 49]. На нашу думку, основними з них є наступні (рис. 1.4):

Рисунок 1.4 – Основні етапи управління оборотними активами підприємства

Виконання всіх етапів управління оборотними активами дозволяє визначити загальний рівень результативності й ефективності використання оборотних активів та спрогнозувати основні напрямки покращення показників оборотних активів та ефективності діяльності підприємства в цілому.

В політиці управління оборотними активами слід дотримуватися певних принципів, які сприятимуть покращенню показників:

– склад, динаміка та структура оборотних активів, якісні показники їх використання конкретного підприємства повинні бути оптимальними для його

діяльності в певних умовах, враховуючи поточну ситуацію, майбутню стратегію та при цьому заплановані зміни;

– потреба в оборотних активах суб'єкту господарювання має бути визначена доволі точно, адже їх нестача призведе до сповільнення або зупинки виробництва, а великий надлишок запасів – до зниження усіх показників оборотності та ефективності використання [48, с. 238].

Політика управління оборотними активами підприємства може бути трьох видів: агресивна, консервативна, помірна [4, с. 25; 12, с. 28; 30, с. 58; 48, с. 238].

Для агресивної політики управління оборотними активами суб'єктів підприємництва основними ознаками є підтримка достатньо високої питомої ваги оборотних активів і, як наслідок, доволі низька їх оборотність. Агресивна політика управління є виправданою, якщо, наприклад, підприємство нарощує рівень запасів задля низької собівартості в майбутньому в умовах маркетингового змагання з конкурентами. Така політика підприємства забезпечує на достатньому рівні ліквідність, але низьку рентабельність активів. Водночас, агресивна політика управління оборотними коштами підприємства може бути спрямована з одного боку – на зниження частки активів, а з іншого – на їх нарощування [12, с. 27; 48, с. 239].

Основною ознакою консервативної політики управління на підприємстві є стримування зростання запасів, доволі низький рівень усіх оборотних активів, що викликає досить високий ризик втрати ліквідності через нерівномірність як грошових надходжень, так і платежів. Тому така політика має проводитись в умовах достатньої передбачуваності руху грошових коштів, зміни дебіторської заборгованості та запасів на складі й у виробництві та суворої їх економії.

Помірна політика управління оборотними активами має компромісний варіант, за якого такі показники, як рентабельність активів, ліквідність і період оборотності активів перебувають на середньому рівні. Вона дозволяє збалансувати співвідношення оборотних і необоротних активів, знизити рівень запасів, а оптимізувавши продажі готової продукції – знизити дебіторську

заборгованість. Однак, за такої політики існує ризик, що бажання управлінського апарату створити нормальні страхові запаси, метою яких є забезпечення безперервності і ритмічності процесу виробництва та реалізації продукції, може позначитися на фінансовому стані підприємства [12; 30; 48].

Сьогодні найбільш вживаним інструментом управління оборотними активами підприємств є методи коефіцієнтів та нормування активів [26; 48].

З позиції викладеного, управління оборотними активами усіх суб'єктів господарювання «неможливе без таких інструментів управління, як фінансовий аналіз, управлінський облік та аудит спеціального призначення, що базуються на класичних функціях управління – аналіз, облік та контроль, та не можливі без ефективного планування та такої часткової функції управління, як моніторинг» [1, с. 295]. Взаємодія та місце вказаних інструментів управління зображена на рис. 1.5.

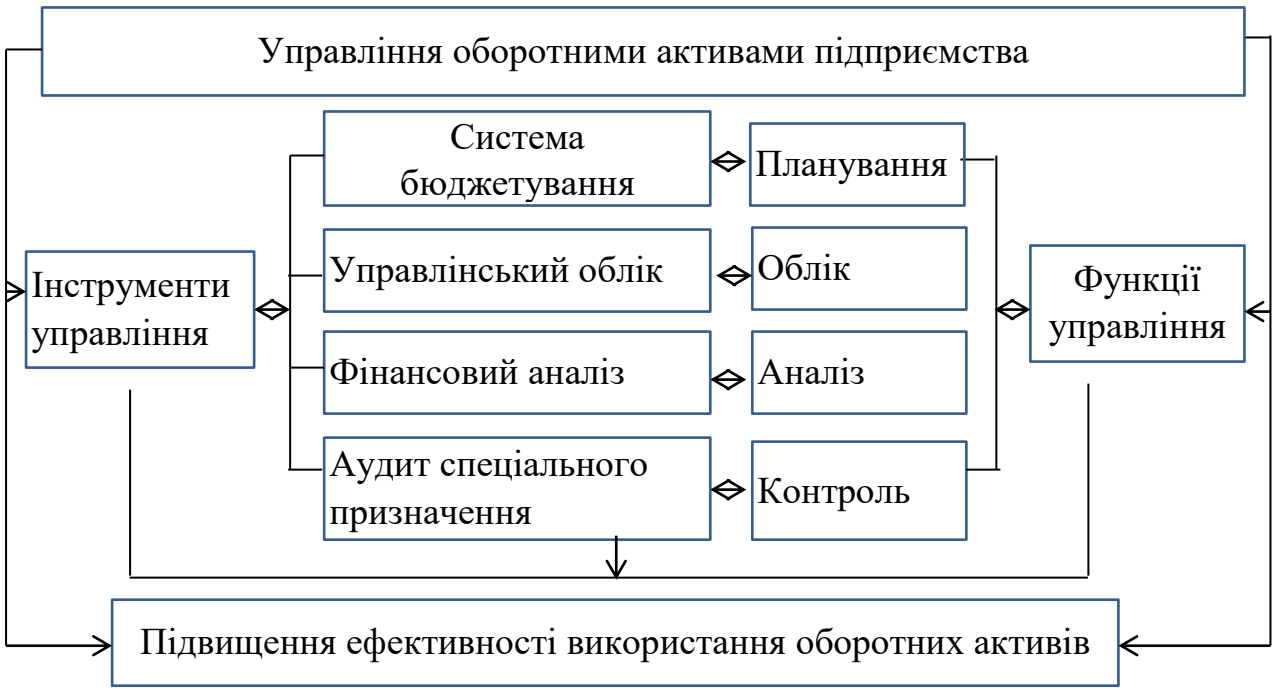

Рисунок 1.5 – Основні інструменти в системі управління оборотними активами підприємства

Враховуючи вищезазначене, доцільно зауважити, що в сучасних кризових умовах успішне управління оборотними активами підприємства є досить

важливим аспектом в його діяльності і передбачає використання різноманітних методів та інструментів, які дозволяють знижувати витрати на управління запасами, збільшувати оборотність активів, висів рівень їх рентабельності та забезпечувати оптимальний рівень ліквідності суб'єкту господарювання, дотримуватися загальної стратегії розвитку підприємства.

При цьому слід особливу вагу слід приділяти інфляційним ризикам, специфіці виробничого процесу, фаховості управлінського персоналу та іншим чинникам впливу зовнішніх та внутрішніх факторів.

Тому сьогодні виникає гостра потреба у розробці та запровадженні додаткових інструментів управління оборотними активами та інтеграція їх в загальну систему управління підприємством. Такі інструменти дозволять підвищити результативність та ефективність діяльності підприємства.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ УПРАВЛІННЯ ПАФ «АУДИТ–ПОДІЛЛЯ»

2.1 Особливості фінансово-господарської діяльності та організації обліку в ПАФ «Аудит-Поділля»

Приватна аудиторська фірма «Аудит-Поділля» (надалі – підприємство) створена шляхом перейменування приватного підприємства «Гарант-Аудит» та є правонаступником усіх його майнових та немайнових прав та обов'язків. Підприємство в своїй діяльності керується законами України «Про підприємства в Україні», «Про підприємництво», «Про аудиторську діяльність» та іншими актами чинного законодавства та Статутом.

Основним видом діяльності фірми на сьогоднішній день за КВЕД: є 69.20 «Діяльність у сфері бухгалтерського обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування», що «включає:

– облік комерційних операцій компаній та фізичних осіб;

– підготовку або аудит фінансових рахунків;

– перевірку рахунків та підтвердження їх точності;

– складання податкових декларацій для приватних осіб або підприємств;

– консультаційні послуги та послуги з представництва клієнтів в податкових органах» [44].

Отже, підприємство здійснює практичне виконання аудиторських перевірок (аудит) та надання аудиторських послуг, які пов'язі з експертними консультаціями з питань бухгалтерського обліку, звітності, оподаткування, аналізу фінансово-господарської діяльності та інших видів економіко-правового забезпечення підприємницької діяльності фізичних та юридичних осіб.

На підприємстві затверджений наказ «Про облікову політику», де відображені основні її принципи, у тому числі й щодо оборотних активів. Організація обліку оборотних активів, проведення інвентаризації, складання фінансової звітності відбувається у відповідності норм чинного законодавства. Фірма складає спрощену фінансову звітність відповідно до вимог НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39 – в редакції від 17.02.2023 р. [64], адже вона згідно критеріїв Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV належить до мікропідприємств. Зокрема, відповідно до Закону «Мікропідприємствами є підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:

балансова вартість активів – до 350 тисяч євро включно;

чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 700 тисяч євро включно;

середня кількість працівників – до 10 осіб включно» [56].

На досліджуваному підприємстві балансова вартість активів становить на кінець 2022 року 269,0 тис грн., а чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) склав за 2022 рік 367,2 тис грн.

Для мікропідприємств відповідно до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999 № 996-XIV [56] встановлена скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу та звіту про фінансові результати (Додатки Б-Г).

Прибуток підприємства утворюється з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці. З прибутку сплачуються передбачені законодавством податки та інші платежі до бюджету.

Аналізуючи діяльність підприємства за 2020-2022 роки доцільно представити основні показники [41; 77] в таблиці 2.1, а їх динаміку на рисунку 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні показники фінансово-господарської діяльності ПАФ «Аудит-Поділля»

Показники	Абсолютне значення за роками, тис. грн			Відхилення (+, -)					
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	абсолютне, тис. грн			відносне, %		
				2021 від 2020	2022 від 2021	2022 від 2020	2021 від 2020	2022 від 2021	2022 від 2020
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	398,2	731,5	367,2	+333,3	-364,3	-31,0	+83,7	-49,8	-7,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	193,9	436,5	206,6	+242,6	-229,9	+12,7	+125,1	-52,7	+6,5
Інші витрати	154,2	269,2	159,8	+115	-109,4	+5,6	+74,6	-40,6	+3,6
Разом витрати	348,1	705,7	366,4	+357,6	-339,3	+18,3	+102,7	-48,1	+5,3
Чистий прибуток (збиток)	50,1	25,8	0,8	-24,3	-25	-49,3	-48,5	-96,9	-98,4
Дебіторська заборгованість	266,4	307,8	229,7	+41,4	-78,1	-36,7	+15,5	-25,4	-13,8
Поточні зобов’язання	4,5	4,9	13,5	+0,4	+8,6	+9	+8,9	+175,5	+200,0

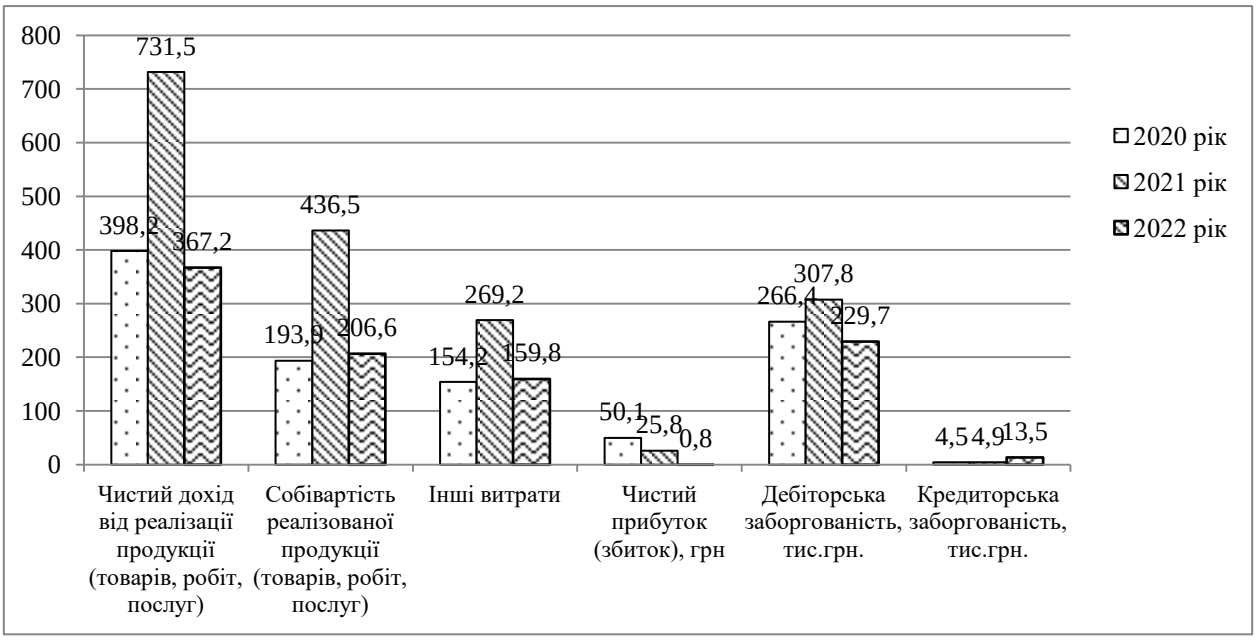

Рисунок 2.1 – Динаміка основних показників фінансово-господарської діяльності ПАФ «Аудит-Поділля» у 2020-2022 роках

Аналіз показників, здійснений у таблиці 2.1, показує, що чистий дохід від реалізації послуг за досліджуваний період з 2020 по 2022 роки знизився на 31,0 тис грн. У 2021 році відбулось його суттєве зростання на 333,3 тис грн або на 83,7 %, однак у 2022 цей показник зменшився аж на 364,3 тис грн або на 49,8 %.

Собівартість реалізованих послуг у 2022 році у порівнянні з 2020 роком на 12,7 тис грн або на 6,5 % вище. У 2021 році собівартість реалізованих послуг збільшилася на 242,6 тис грн у порівнянні з 2020 роком, що на 41,4% більше, ніж динаміка зростання доходів від реалізації. Спостерігається також зростання інших витрат за 2021–2022 роки на 5,6тис грн або на 3,6 %. Все зазначене може вказувати на певні проблеми у діяльності підприємства.

Чистий прибуток підприємства поступово знижувався за період досліджень. У 2022 році він становив 0,8 тис грн, що на 49,3 тис. грн (98,4%) менше, ніж у 2020 році. У 2021 році прибуток скоротився з 50,1 тис грн до 25,8 тис грн або на 48,5%.

Аналіз показників дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства за 2020–2022 роки показує, що дебіторська заборгованість зменшилась з 266,4 тис грн у 2020 році до 229,7 тис грн у 2022 році, а у порівнянні з 2021 роком скоротилася аж на 78,1 тис грн або на 25,4 %. Така динаміка одночасно з зниженням доходів від реалізації може свідчити з одного боку про зниження ділової активності підприємства в 2020–2022 роках, а з іншого – про скорочення періоду її погашення.

Кредиторська заборгованість ПАФ «Аудит-Поділля» збільшилася з 4,5 тис грн у 2020 році до 13,5 тис грн у 2022 році, яке відбулося в основному за останній рік. Це означає, що підприємство в 2022 році збільшило свою заборгованість перед різними кредиторами за останній рік на 8,6 тис грн або на 175,5 %.

Загалом, зменшення дебіторської та одночасне зростання кредиторської заборгованості може вказувати на проблеми з ліквідністю підприємства, що впливає на фінансовий стан. Проведемо аналіз балансу підприємства в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз балансу ПАФ «Аудит-Поділля» за 2020–2022 рр.

Показники	Абсолютне значення за роками, тис. грн			Відхилення (+, -)					
				абсолютне, тис. грн			відносне, %		
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2021 від 2020	2022 від 2021	2022 від 2020	2021 від 2020	2022 від 2021	2022 від 2020
АКТИВ									
Необоротні активи	40,5	25,8	30,1	-14,7	+4,3	-10,4	-36,3	+16,7	-25,7
Оборотні активи, у тому числі	294,0	334,9	238,9	+40,9	-96	-55,1	+13,9	-28,7	-18,7
- поточна дебіторська заборгованість	266,4	307,8	229,7	+41,4	-78,1	-36,7	+15,5	-25,4	-13,8
- гроші та їх еквіваленти	25,3	22,1	9,2	-3,2	-12,9	-16,1	-12,6	-58,4	-63,6
- інші оборотні активи	2,3	5,0	–	+2,7	-5	-2,3	+117,4	-100,0	-100,0
БАЛАНС	334,5	360,7	269,0	26,2	-91,7	-65,5	+7,8	-25,4	-19,6
ПАСИВ									
Власний капітал	330,0	355,8	255,5	+25,8	-100,3	-74,5	7,8	-28,2	-22,6
Поточні зобов’язання, у тому числі:	4,5	4,9	13,5	+0,4	+8,6	+9,0	+8,9	+175,5	+200,0
- поточні зобов’язання за розрахунками з бюджетом	4,5	4,3	–	-0,2	-4,3	-4,5	-4,4	-100,0	-100,0
- інші поточні зобов’язання	–	0,6	13,5	+0,6	+12,9	+13,5	–	У 22,5 рази	–
БАЛАНС	334,5	360,7	269,0	26,2	-91,7	-65,5	+7,8	-25,4	-19,6

Аналізуючи дані таблиці 2.2 можна пересвідчитись, що вартість активів підприємства за досліджуваний період знизилась з 334,5 тис грн у 2020 році до 269,0 тис грн у 2022 році або на 65,5 тис грн (19,6 %). Показник необоротних активів зменшився на 10,4 тис грн, а оборотних активів – на 55,1 тис грн, у тому числі поточна дебіторська заборгованість знизилася на 36,7 тис грн, гроші та їх еквіваленти – на 16,1 тис грн, а інші оборотні активи – на 2,3 тис. грн. Динаміка показників активу й пасиву балансу зображена на рисунку 2.2.

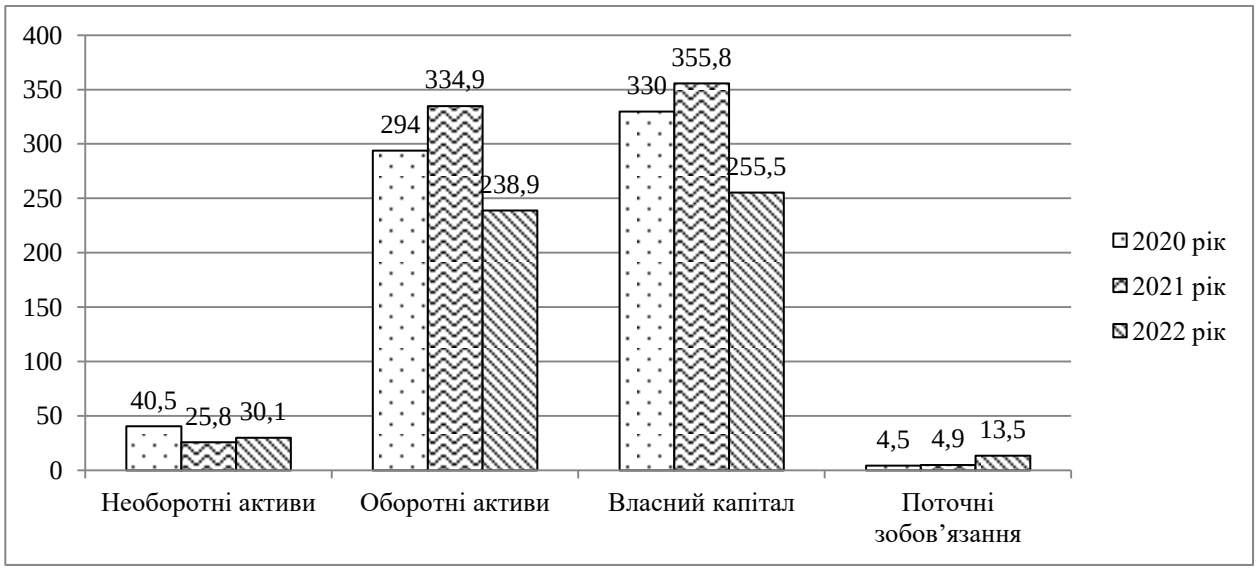

Рисунок 2.2 – Динаміка статей балансу ПАФ «Аудит-Поділля» у 2020–2022 роках

Закономірно, що загальна вартість пасиву або суми власного капіталу й зобов'язань підприємства також зменшилась. Вартість власного капіталу знизилася з 2020 р по 2022 р. на 74,5 тис грн або на 22,6 %. Водночас, сума поточних зобов'язань збільшилися на 9,0 тис грн або на 200,0 процентних пункти. Показник інших поточних зобов'язань виріс на 13,5 тис грн або у 22,5 рази з 2021 р. по 2022 р. Спостерігається зменшення заборгованості бюджету у 2021 році, а у 2022 році повне її погашення. Однак, зростання суми зобов'язань та зменшення грошових коштів свідчить про погіршення показника абсолютної ліквідності.

Аналізуючи структуру капіталу, можна стверджувати, що власний капітал аудиторської фірми становив у 2022 році 95,0 % від загальної вартості пасиву. Таким чином, підприємство має достатньо високий рівень капіталізації і достатньо власних ресурсів для фінансування своєї діяльності.

Фінансовий стан підприємства є ключовим показником, відзначається певною сукупністю виробничо-господарських факторів його діяльності і характеризується сукупністю показників, які комплексно відображають наявність, розміщення і використання усіх фінансових ресурсів на певну дату. Найчастіше для того, щоб дослідити різні сторони господарської діяльності

підприємства використовують коефіцієнтний метод, який передбачає розрахунок системи коефіцієнтів, які показують ліквідність, фінансову стійкість, рентабельність та ділову активність [23; 77].

Проаналізуємо ліквідність ПАФ «Аудит-Поділля» та її динаміку у 2020–2022 роках (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Динаміка показників ліквідності ПАФ «Аудит-Поділля» у 2020–2022 рр.

Показники	Оцінка показника		2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+, -)		
	за норм. знач.	за дина-мікою				2021 від 2020	2022 від 2021	2022 від 2020
Коефіцієнт поточної ліквідності	>1	збіль-шення	65,33	68,35	17,70	+3,01	-50,65	-47,64
Коефіцієнт швидкої ліквідності	>0,5	збіль-шення	65,33	68,35	17,70	+3,01	-50,65	-47,64
Коефіцієнт абсолют-ної ліквідності	0,2-0,35	збіль-шення	5,62	4,51	0,68	-1,11	-3,83	-4,94
Чистий оборотний капітал	>0	збільше ння	289,5	330	225,4	40,50	-104,60	-64,10

Аналіз показників ліквідності досліджуваного підприємства показав, що фірма могла негайно та повністю сплатити всі свої короткострокові борги у 2020–2021 рр. Однак, у 2022 році абсолютна ліквідність фірми погіршилася, але знаходиться в межах нормативних значень. Коефіцієнти покриття та швидкої ліквідності суттєво перевищують нормативні значення і вказують на те, що підприємство має для покриття зобов’язань достатній рівень найбільш ліквідних активів.

Чистий оборотний капітал підприємства зменшився з 289,5 тис грн у 2020 році до 225,4 тис грн у 2022 році або на 64,1 тис грн. Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості у 2020–2022 рр. показує наявну можливість у підприємства покрити свої борги за рахунок отримання від дебіторів коштів, адже знаходиться в межах 17,0 (в 2022р.) до

59,2 (в 2020 р.). Слід зазначити, що хоча вказаний показник суттєво перевищує встановлені нормативи (біля 0,9–1), його значення значно зменшилось за досліджуваний період на 71,2 %. Більш наочно динаміку показників ліквідності демонструє рисунок 2.3.

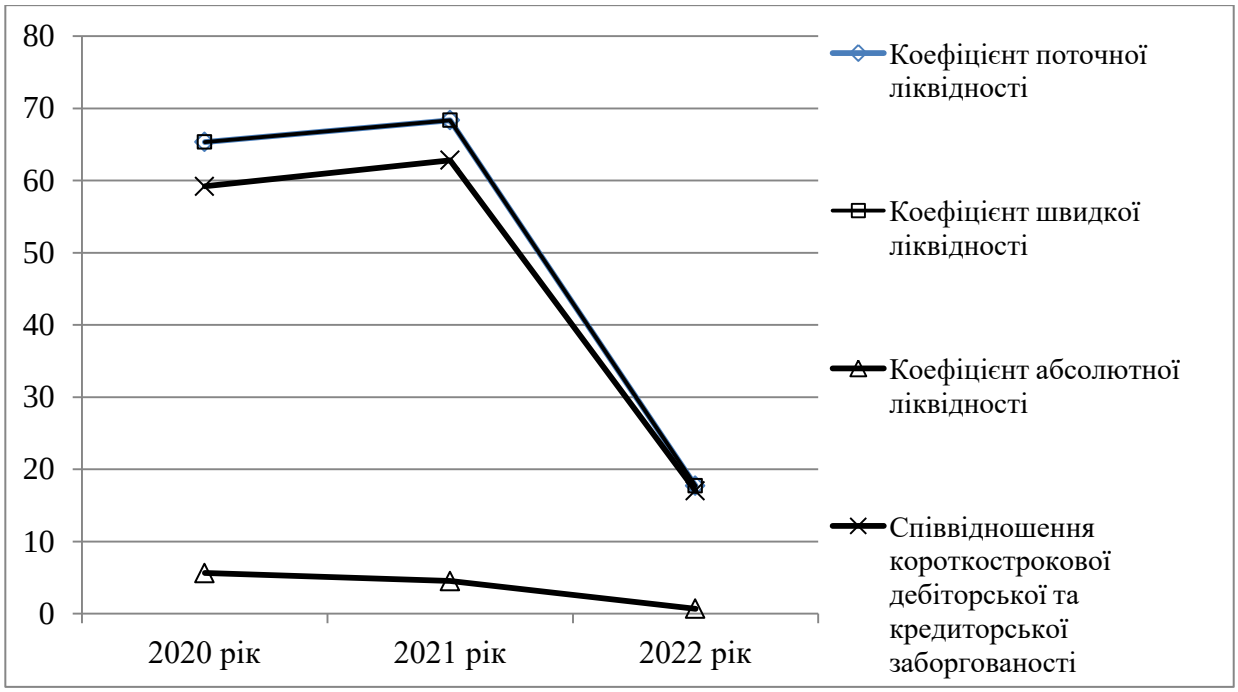

Рисунок 2.3 – Динаміка показників ліквідності ПАФ «Аудит-Поділля» у 2020–2022 рр.

Аналіз діяльності ПАФ «Аудит-Поділля» за досліджувані 2020–2022 рр. дозволяє зробити висновки, що підприємство прибуткове, платоспроможне та фінансовий стан знаходиться на задовільному рівні. Усі показники ліквідності знаходяться в межах встановлених норм та існує можливість негайного погашення 68,0% термінових зобов’язань.

2.2 Організація та методика обліку оборотних активів мікропідприємства

Здійснення господарської діяльності суб'єктами господарювання – мікропідприємствами пов'язане з прийняттям ефективних рішень щодо управління оборотними активами для підтримки оптимального співвідношення між ліквідністю, платоспроможністю та прибутковістю в сфері надання послуг. Таке управління має бути забезпечене з точки зору його організації та надання інформації. Надання користувачам достовірної та своєчасної обліково-аналітичної інформації про наявність та зміни у складі оборотних активів пов'язане з вирішенням основних проблем з раціональної організації й методики їх обліку [70].

Дослідження організації бухгалтерського обліку в ПАФ «Аудит-Поділля» в цілому, у тому числі оборотних активів показало, що в цілому він є типовим для мікропідприємства. Облік об'єктів здійснюється у відповідності до прийнятої облікової політики, закріпленої у Наказі про облікову політику. Він є основним внутрішнім документом, який регламентує організацію обліку усіх об'єктів підприємства, у тому числі й оборотних активів. Аналіз змісту Наказу про облікову політику дозволяє зробити висновок про структурування та систематизацію наведених у ньому елементів в певному порядку.

Фірма з 01.01.2016 р. є платником єдиного податку 3 групи за ставкою 5%, податок на додану вартість входить до складу єдиного податку.

Організація бухгалтерського обліку оборотних активів на підприємстві передбачає виконання окремого комплексу дій з метою забезпечення відповідності облікової інформації щодо цих активів прийнятим національним стандартам та законодавству, а також забезпечення її достовірності, повноти та цілісності.

Облік на досліджуваному підприємстві автоматизований, а подання звітності здійснюється за допомогою програмного комплексу «*M.E.Doc*.», який призначений для автоматизації таких процесів.

Фінансова звітність ПАФ «Аудит-Поділля», як мікропідприємства складається відповідно до вимог Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» (далі НП(С)БО 25), затвердженого наказом Міністерства фінансів України» від 25.02.2000 № 39 [64]. Отже, у Балансі (форма № 1-мс) досліджуваного підприємства оборотні активи представлені за такими статтями (табл. 2.4):

Таблиця 2.4 – Групування оборотних активів в Балансі (форма № 1-мс) в ПАФ «Аудит-Поділля» у 2022 році

Назва статті оборотних активів	Код рядка	Сума на початок звітного періоду, тис. грн	Сума на кінець звітного періоду, тис. грн
Поточна дебіторська заборгованість	1155	307,8	229,7
Гроші та їх еквіваленти	1165	22,1	9,2
Інші оборотні активи	1190	5,0	–
Усього за розділом II	1195	334,9	238,9

У статті Балансу (форма № 1-мс) «Поточна дебіторська заборгованість» (код рядка 1155) на підприємстві відображається фактична заборгованість покупців та замовників за реалізовані їм аудиторські послуги, заборгованість інших дебіторів, а також визнана дебіторська заборгованість державних цільових фондів, зокрема за розрахунками з тимчасової непрацездатності [64].

Стаття «Гроші та їх еквіваленти» (код рядка 1165) відображає залишок грошових коштів в національній валюти на поточному рахунку в банку.

Стаття Балансу «Інші оборотні активи» (код рядка 1190) ПАФ «Аудит-Поділля» показує суми оборотних активів, які не включені до наведених вище статей розділу «Оборотні активи» підприємства, зокрема, залишок витрат майбутніх періодів.

Щоб фінансова звітність задовольняла інформаційні потреби зовнішніх та внутрішніх користувачів, вона повинна складатися відповідно до тих

принципів, які викладені у статті 4 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р № 996-XIV [56]. Бухгалтерський облік, зокрема оборотних активів підприємства, і фінансова звітність базуються на таких принципах основних принципах як повне висвітлення, послідовність, автономність, безперервність, нарахування, превалювання сутності над формою та іншими, визначеними міжнародними стандартами або національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку [56].

Правильна побудова обліку оборотних активів дає змогу забезпечити інформацію про їх наявність, рух та дієвий контроль.

Для узагальнення інформації про наявність рух грошових коштів, дебіторської заборгованості і витрат майбутніх періодів відповідно до затвердженого наказом Міністерства фінансів України № 186 від 19.04.2001 р. спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку [66] на підприємстві використовуються такі рахунки бухгалтерського обліку рисунок 2.4.

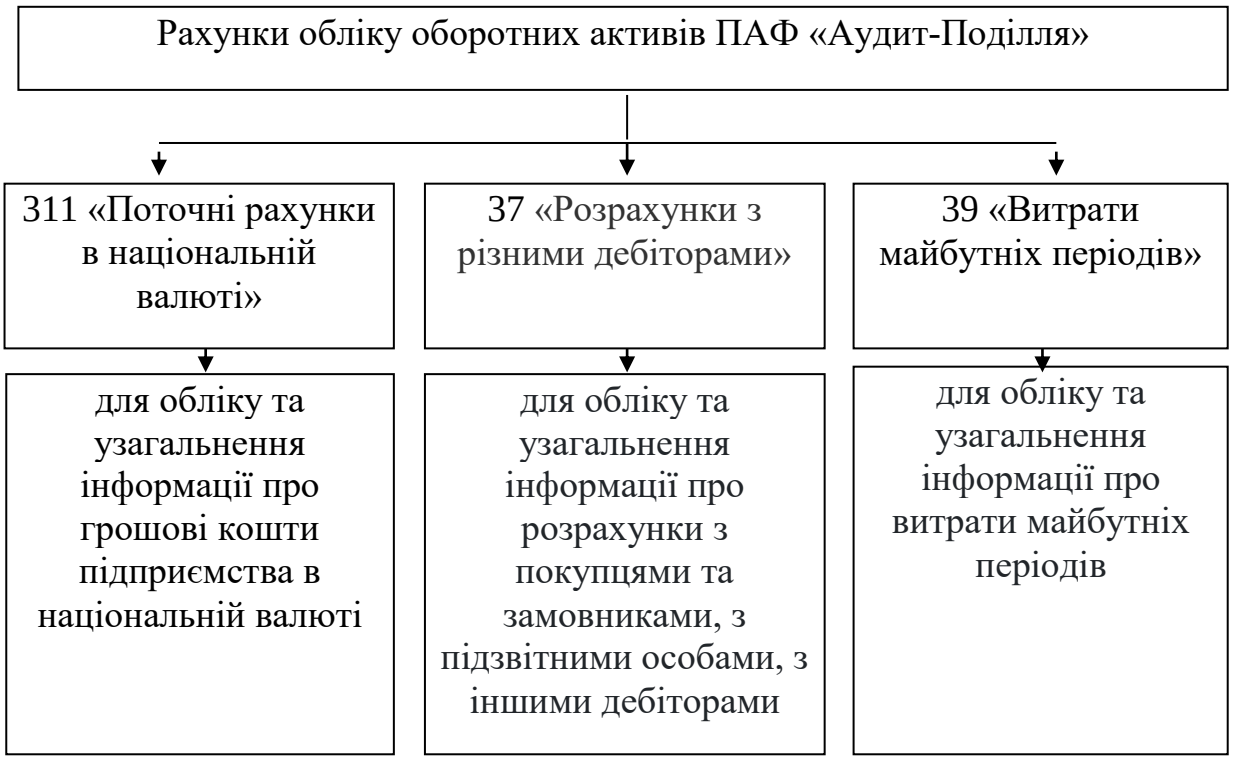

Рисунок 2.4 – Облік оборотних активів на рахунках синтетичного обліку в ПАФ «Аудит-Поділля»

Грошові кошти фірми є складовою оборотних активів і тому необхідні для здійснення розрахункових операцій з постачальниками, кредиторами, бюджетом, працівниками щодо заробітної плати, здійснення інших видів виплат.

Грошові кошти в національній валюті надходять на підприємство від покупців аудиторських послуг і є найбільш ліквідними активами. Підприємство здійснює безготівкові розрахунки за своїми зобов'язаннями з поточного рахунку в національній валюті.

Основним нормативним документом щодо використання банківських рахунків відповідно до законодавства є «Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків від 29.07.2022р. № 162 в редакції від 01.04.2023 р.» [59]. Відповідно до цього документу «поточний рахунок – рахунок (уключаючи рахунок із спеціальним режимом використання), що відкривається банком клієнту для зберігання коштів і виконання платіжних операцій відповідно до умов договору та вимог законодавства України» [59].

Водночас, згідно з Інструкцією про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг від 29.07.2022 р. № 163 «безготівкові розрахунки – перерахування коштів із рахунків платників на рахунки отримувачів, а також перерахування надавачами платіжних послуг коштів, унесених платниками готівкою, на рахунки отримувачів» [57].

Облік коштів на поточному рахунку здійснюється на підприємстві на рахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті». Підставою для здійснення бухгалтерських записів на рахунку 311 є Банківська виписка по поточному рахунку. Банківську виписку підприємство отримує з системи «Клієнт-банк». Для перевірки правильності й повноти первинних документів щодо господарських операцій з руху грошових коштів її можна роздрукувати.

Проведення усіх платежів на поточному рахунку фірми банк здійснює на основі платіжної інструкції – «розпорядження ініціатора надавачу платіжних послуг щодо виконання платіжної операції» [57; 68].

Основні господарські операції з обліку грошових коштів підприємства представлені в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Кореспонденція рахунків з обліку грошових коштів ПАФ «Аудит-Поділля»

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
1 Сплачені податки, збори	64 «Розрахунки за податками й платежами»	311 «Поточний рахунок в національній валюті»
2 Сплачено заборгованість постачальникам, кредиторам, банку за розрахунково-касове обслуговування	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	311 «Поточний рахунок в національній валюті»
3 Виплачено заробітну плату на картковий рахунок працівників	661 «Розрахунки за заробітною платою»	311 «Поточний рахунок в національній валюті»
4 Здійснена попередня оплата за товари, роботи, послуги	371 «Розрахунки за виданими авансами»	311 «Поточний рахунок в національній валюті»
5 Отримано від покупців плату за аудиторські послуги	311 «Поточний рахунок в національній валюті»	377 «Розрахунки з різними дебіторами»
6 Отримано попередню оплату за аудиторські послуги	311 «Поточний рахунок в національній валюті»	681 «Розрахунки за авансами одержаними»

Розрахунки з покупцями за реалізовані аудиторські послуги становлять більш ніж 90 % від усього обсягу дебіторської заборгованості та оборотних активів досліджуваного підприємства, що робить їх одним з найважливіших об’єктів управління фінансовими ресурсами.

Аудиторські послуги відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII від 21.12.2017 р. –

це «аудит, огляд фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності, виконання завдань з іншого надання впевненості та інші професійні послуги, що надаються суб'єктами аудиторської діяльності відповідно до міжнародних стандартів аудиту, стандартів аудиту Великої Британії або Сполучених Штатів Америки, та з урахуванням вимог цього Закону»[55].

Для здійснення аудиторської перевірки підприємств та організацій на ПАФ «Аудит-Поділля» надходять письмові звернення у вигляді Листа-замовлення. У Листі-замовленні, зазвичай, відображаються мета, період, обсяги аудиторської перевірки, вказується форма надання звіту за результатами аудиту та умови оплати за надані послуги, а також участь суб'єктів господарювання у перевірці та їх відповідальність.

Фірма у підтвердження згоди на проведення аудиторської перевірки надсилає замовнику Лист-зобов'язання, який можна вважати додатком до договору і є документальним підтвердженням її згоди на проведення перевірки. У Листі зазначаються обсяг та найважливіші завдання аудиту, об'єкти перевірки, відповідальність сторін, форма надання звіту, строки перевірки. Після проведення остаточних переговорів з підприємством-клієнтом укладається Договір про надання аудиторських послуг.

За результатами аудиторської перевірки підприємств і організацій аудиторська фірма надає замовнику аудиторський звіт. Згідно зі статтею 1 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII від 21.12.2017 р. «аудиторський звіт – документ, підготовлений суб'єктом аудиторської діяльності відповідно до міжнародних стандартів аудиту та вимог цього Закону за результатами аудиту фінансової звітності (консолідованої фінансової звітності, комбінованої фінансової звітності)»[55]. Зміст, форма та структура аудиторського звіту залежить від виду і характеру наданих фірмою аудиторських послуг, має довільну форму, але обов'язковою умовою є дотримання вимог МСА № 700 «Формулювання думки та складання звіту щодо фінансової звітності».

Таким чином, облік дебіторської заборгованості у фірмі здійснюється на підставі Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. № 237 [61] та первинних документів, відображених на рисунку 2.5.

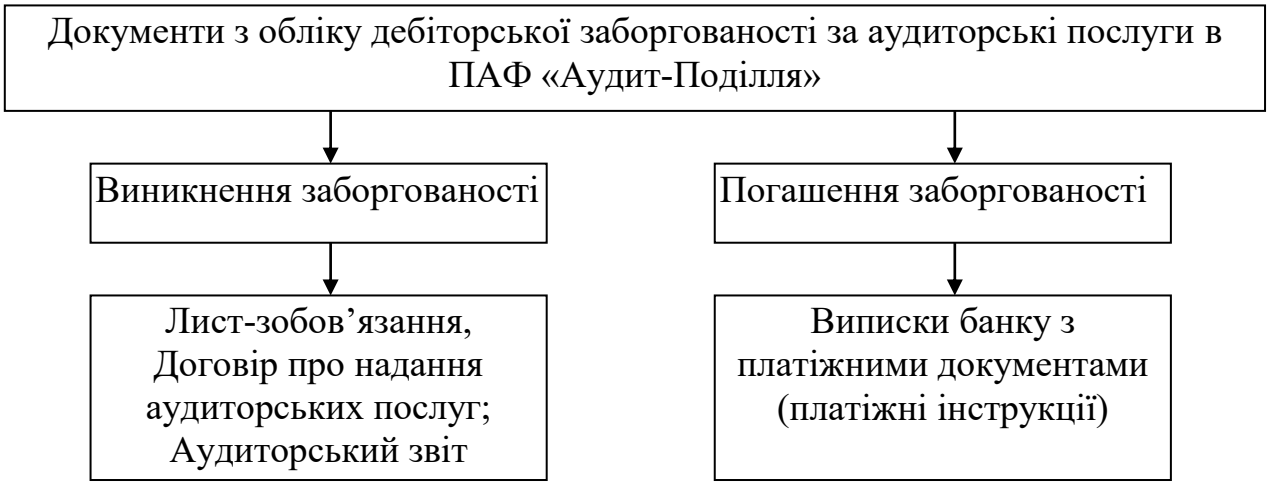

Рисунок 2.5 – Документування дебіторської заборгованості в ПАФ «Аудит-Поділля»

Фірма проводить два види розрахунків з покупцями аудиторських послуг: на умовах попередньої оплати та на умовах післяплати. Тому виникають бухгалтерські записи на двох рахунках:

681 «Розрахунки за авансами одержаними» та

377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Дохід, пов'язаний з наданням аудиторських послуг, визнається, виходячи із ступеня завершеності аудиторської перевірки, надання послуг клієнту на дату балансу, якщо результат такої перевірки може бути достовірно оцінений.

Результат операції з надання послуг за вимогами абз. 2 п. 10 НП(С)БО 15 «Дохід» від 29.11.99р. № 290 «може бути достовірно оцінений за наявності всіх наведених нижче умов:

можливості достовірної оцінки доходу;

імовірності надходження економічних вигод від надання послуг;

можливості достовірної оцінки ступеня завершеності надання послуг на дату балансу;

можливості достовірної оцінки витрат, здійснених для надання послуг та необхідних для їх завершення» [62].

Водночас для оцінки ступеня завершеності операції з надання аудиторських послуг здійснюється вивчення обсягів виконаної роботи з перевірки підприємства; визначення частки послуг, які надані на певну дату, у загальному їх обсязі; встановлення питомої ваги витрат, які понесені фірмою у зв'язку із наданням аудиторських послуг клієнту у загальній очікуваній сумі усіх витрат.

Якщо ж послуги пов'язані з виконанням «невизначеної кількості дій (операцій) за визначений період часу, то дохід визначається шляхом рівномірного його нарахування за цей період (крім випадків, коли інший метод краще визначає ступінь завершеності надання послуг)» [62].

Визнаний дохід від надання аудиторських послуг відображається за кредитом рахунку 70 «Доходи від реалізації» та дебетом рахунку 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

На період перевірок працівники аудиторської фірми від'їжджають відрядження. Тому виникають розрахунки з підзвітними особами.

Розрахунки з підзвітними особами – це досить широке коло господарських операцій з грошовими коштами, розрахунками, оподаткуванням тощо. Тому ведення такої ділянки облікової роботи вимагає чіткого дотримання чинних нормативних документів та оформлення відповідних документів.

Розрахунки з підзвітними особами здійснюються фірмою у межах правового поля, регламентованого:

– Кодексом законів про працю від 10.12.71 р. № 322-VIII [25] зі змінами – в частині регулювання трудових відносин із працівником, який відряджається на перевірку;

– Податковим Кодексом України № 2755-VI від 02.12.2010 р. зі змінами [51];

– Інструкцією про службові відрядження в межах України та за кордон від 13.03.98 р. № 59 [58];

– Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження форми Звіту про використання коштів / електронних грошей, виданих на відрядження або під звіт, та Порядку його складання» від 28.09.2015 р. № 841 [67] та іншими нормативно-правовими актами, які пов’язані із службовими відрядженнями в межах України та за кордон.

Видача кошти під звіт працівникові здійснюється перерахуванням їх на поточний рахунок працівника (з використанням платіжних карток). Підтвердженням перерахування коштів є виписка з рахунку в банку.

Визначення днів відрядження здійснюється для виплати добових включно з днем вибуття і днем прибуття до місця постійної роботи. Відмітками у посвідченні про відрядження фіксується фактичний час перебування у відрядженні, що засвідчується печаткою за наявністю одного або декількох документальних доказів перебування працівника у відрядженні, зокрема:

– проїзних документів;

– рахунків на проживання;

– будь-яких інших документів, які підтверджують перебування особи у відрядженні.

Звіт про використання коштів у відрядженні, або виданих під звіт складається у терміни, встановлені змінами до Податкового Кодексу України, а саме підпунктом 170.9.3 [51]. Звіт подається «(у паперовій або електронній формі (з дотриманням вимог законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронні довірчі послуги») за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади» [51].

У випадку, якщо під час відрядження працівник застосував «особисті платіжні інструменти, чи їх реквізити, для проведення розрахунків у безготівковій формі та/або для отримання готівки в межах суми добових витрат та за відсутності оподатковуваного доходу, звіт про використання

коштів/електронних грошей, виданих на відрядження або під звіт, не складається і не подається» [51].

У 2023 році суми добових витрат працівників, які не оподатковуються податком з доходів фізичних осіб, встановлено Податковим Кодексом України пп. 170.9.1 і становлять у межах території України – не більше ніж 10% розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня 2023 року або 670 грн. в розрахунку за кожен календарний день відрядження.

Сума перевищення розміру добових витрат на відрядження понад 670 грн включається до загального місячного оподатковуваного доходу працівника і оподатковується податком на доходи фізичних осіб за ставкою 18% та військовим збором за ставкою 1,5%.

На субрахунку 372 «Розрахунки з підзвітними особами» ведеться облік розрахунків з підзвітними особами щодо відряджень.

Основні бухгалтерські записи з обліку розрахунків з дебіторами підприємства [3; 5; 21; 37] зображені в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Кореспонденція бухгалтерських рахунків з обліку розрахунків з дебіторами в ПАФ «Аудит-Поділля

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет рахунку	Кредит рахунку
1	2	3
А. Розрахунки з покупцями послуг		
1 Отриманий аванс за аудиторські послуги (за передплатою) грошовими коштами на поточний рахунок	311 «Поточний рахунок в національній валюті»	681 «Розрахунки за авансами одержаними»
2 Погашена покупцем аудиторських послуг сума заборгованості грошовими коштами на поточний рахунок(за післяплатою)	311 «Поточний рахунок в національній валюті»	377 «Розрахунки з різними дебіторами»
3 Визнання доходу від реалізації послуг	377 «Розрахунки з різними дебіторами»	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»
4 Здійснено взаємне зарахування авансу і дебіторської заборгованості покупців	681 «Розрахунки за авансами одержаними»	377 «Розрахунки з різними дебіторами»

Кінець таблиці 2.6

1	2	3
Б. Розрахунки з підзвітними особами		
5 Виплачений аванс на відрядження на особисту/зарплатну картку працівника	372 «Розрахунки з підзвітними особами»	311 «Поточний рахунок в національній валюті»
6 Затверджений авансовий звіт	96 «Інші витрати»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»
7 Виплачено працівникові з поточного рахунку на особисту/зарплатну картку працівника перевитрачену суму у відрядженні	372 «Розрахунки з підзвітними особами»	311 «Поточний рахунок в національній валюті»
В. Розрахунки з постачальниками, орендодавцями		
8 Перераховано аванс орендодавцю орендну плату за квартал	681 «Розрахунки за авансами одержаними»	311 «Поточний рахунок в національній валюті»
9 Визнано аванс витратами майбутніх періодів	39 «Витрати майбутніх періодів»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
10 Здійснено взаємне зарахування авансу і кредиторської заборгованості орендодавцю	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	681 «Розрахунки за авансами одержаними»
11 Відображено отримання послуг з оренди в розрахунку на місяць	96 «Інші витрати»	39 «Витрати майбутніх періодів»

До оборотних активів підприємства належать також витрати майбутніх періодів. Основне визначення усіх витрат наведено у НП(С)БО 16 «Витрати» від 31.12.99р. № 318. «Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені» [63]. Водночас, відповідно до пп. 9.2 не є витратами попередня (авансова) оплата запасів, робіт, послуг.

Основне визначення витрат майбутніх періодів наведено у пп. 2.15 НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»: це «витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до

наступних звітних періодів» [64]. Тому їм притаманні ознаки та підтвердження, що дають змогу їх віднести до таких витрат: здійснення в звітному періоді, але належать до наступних періодів (сплата грошових коштів або документальне підтвердження понесених витрат), адже доходи, які з ними пов'язані будуть отримані в майбутньому.

Облік витрат майбутніх періодів здійснюється на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів». За дебетом цього рахунку показуються виникнення таких витрат та їх накопичення, а за кредитом – списання і включення до витрат звітного періоду. Склад таких витрат затверджений у Наказі про облікову політику підприємства. В ПАФ «Аудит-Поділля» до витрат майбутніх періодів належать (табл.2.7):

– передплата газет, журналів, періодичних та довідкових видань з питань бухгалтерського обліку та аудиту;

– авансові орендні платежі орендодавцю.

Таблиця 2.7 – Облік витрат майбутніх періодів в ПАФ «Аудит-Поділля»

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет рахунку	Кредит рахунку
1 Здійснено передплату періодичних видань, орендної плати	371 «Розрахунки за виданими авансами»	311 «Поточний рахунок в національній валюті»
2 Віднесено вартість передплати періодичних видань та орендної плати до витрат майбутніх періодів	39 «Витрати майбутніх періодів»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
3 Здійснено взаємне зарахування авансу і кредиторської заборгованості	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	371 «Розрахунки за виданими авансами»
4 Віднесено на витрати звітного місяця щомісячну вартість періодичних видань та орендної плати	96 «Інші витрати»	39 «Витрати майбутніх періодів»

Орендна плата та підписка на газети, журнали, періодичні видання визнається витратами саме звітного періоду згідно вимогами НП(С)БО 16 «Витрати» і відноситься на витрати в щомісячній сумі, а такі суми списуються з витрат майбутніх періодів.

У більшості підприємств України перелік витрат майбутніх періодів доповнено, зокрема, оплатою за користування програмним забезпеченням, його періодичного оновлення за кілька місяців наперед.

2.3 Аналіз оборотних активів мікропідприємства

Ефективність функціонування досліджуваного підприємства «не можлива без раціонального вкладення оборотного капіталу та наявності власних оборотних активів, а також без ефективного його розміщення в окремих елементах оборотних активів, структура яких суттєво впливає на фінансовий стан підприємства і платоспроможність та на ліквідність його активів» [32, с. 39].

Особливе місце в ефективному управлінні оборотними активами та їх складовими займає економічний аналіз, що дозволяє здійснювати дослідження поведінки цих активів в попередніх періодах з точки зору їх динаміки, структури, ефективності використання тощо [18; 33; 79]. Аналіз оборотних активів підприємства у цих напрямках – це певна сукупність послідовних дій у процесі оцінки його фінансово-господарської діяльності з метою виявлення шляхів покращення господарської діяльності та забезпечення продуктивного розвитку. Це дозволяє управлінському персоналу підприємства розробляти та впроваджувати ефективні напрямки управління цими видами активів [80].

Перед детальним аналізом оборотних активів доцільно дослідити їх місце в активах ПАФ «Аудит-Поділля» (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Аналіз співвідношення необоротних та оборотних активів в балансі ПАФ «Аудит-Поділля» за 2022–2022 рр.

Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відхилення (+,-)			
							абсолютне, тис. грн		в питомій вазі, пунктів	
	тис грн	питома вага, %	тис грн	питома вага, %	тис грн	питома вага, %	2021 від 2020	2022 від 2021	2021 від 2020	2022 від 2021
Необоротні активи	40,5	12,1	25,8	7,2	30,1	11,2	-14,7	+4,3	-5,0	+4,0
Оборотні активи	294	87,9	334,9	92,8	238,9	88,8	+40,9	-96,0	+5,0	-4,0
Баланс	334,5	100,0	360,7	100,0	269	100,0	+26,2	-91,7	–	–

За даними таблиці необоротні активи досліджуваного підприємства у 2022 р. складають 11,2 % вартості активів, що на 5,0 процентних пункти більше, ніж у 2021 р. Це пов’язано із зростанням їх залишкової вартості у порівнянні із оборотними активами. За 2022 рік вартість оборотних активів зменшилась на 96,0 тис грн, а вартість необоротних – зросла на 4,3 тис грн.

Питома вага оборотних активів у складі усіх активів підприємства становила: на кінець 2020 р. – 87,9 %, на кінець 2021 р. – 92,8 %, а на кінець 2022 р. – 88,8 %. Таким чином відбулось зниження за 3 роки частки оборотних активів у валюті балансу.

Для наочного відображення та співставлення питомої ваги необоротних та оборотних активів досліджуваного підприємства в складі усіх активів сформовано рисунок 2.6.

Для виявлення тенденцій зміни окремих статей оборотних активів в балансі підприємства доцільно здійснити горизонтальний та вертикальний аналізи.

В табл. 2.9 здійснено горизонтальний аналіз складових оборотних активів підприємства у 2020-2022 рр.

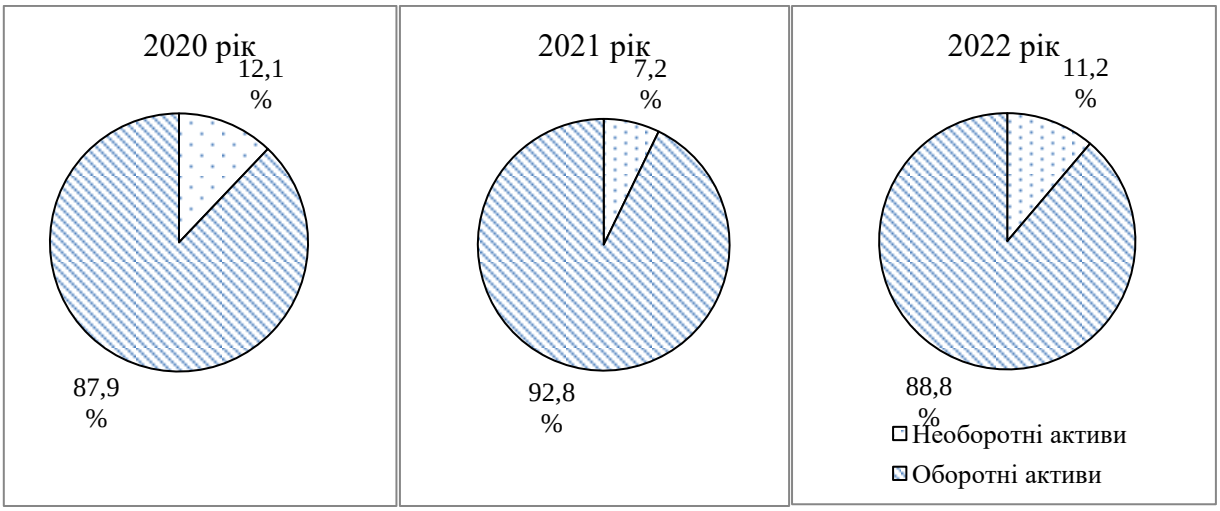

Рисунок 2.6 – Динаміка частки необоротних та оборотних активів в балансі ПАФ «Аудит-Поділля» за 2022-2022 рр.

Таблиця 2.9 – Аналіз динаміки складових оборотних активів в балансі ПАФ «Аудит-Поділля» за 2020-2022 рр.

Показники	Абсолютне значення за роками, тис. грн			Темп зростання, %		
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2021 до 2020	2022 до 2021	2022 до 2020
Оборотні активи (р. 1195), у тому числі	294,0	334,9	238,9	113,9	71,3	81,3
- поточна дебіторська заборгованість (р. 1155)	266,4	307,8	229,7	115,5	74,6	86,2
- гроші та їх еквіваленти (р.1165)	25,3	22,1	9,2	87,4	41,6	36,4
- інші оборотні активи (р.1190)	2,3	5,0	–	217,4	–	–
БАЛАНС (р.1300)	334,5	360,7	269,0	107,8	74,6	80,4

Дані таблиці 2.9 свідчать про такі зміни у складі оборотних активів підприємства:

– поточна дебіторська заборгованість за досліджуваний період знизилася на 13,8 % або на 36,7 тис грн, хоча у 2021 році відбулось значне зростання

останньої у порівнянні з 2020 роком – на 41,4 тис грн або на 15,5 %. Отже, у 2022 році у порівнянні з 2021 роком дебіторська заборгованість зменшилась на 25,4 %;

– гроші та їх еквіваленти зменшилися з 2020 року по 2022 рік на 16,1 тис грн або на 63,6 %. Суттєве зменшення грошових коштів відбулось у 2022 році (на 12,9 тис грн або на 58,4 %);

– за статтею «інші оборотні активи» відбулося також зменшення залишків у порівнянні з 2021 роком на 5,0 тис грн.

З наведених у табл. 2.9 розрахунків видно, що за усіма складовими оборотних активів за останній 2022 рік відбулось зменшення залишків, особливо у порівнянні з 2021 роком. Найбільшого падіння зазнала сума залишків грошових коштів та їх еквівалентів, що впливає на платоспроможність підприємства. Здійснимо аналіз динаміки часток статей оборотних активів в балансі (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Аналіз динаміки частки складових оборотних активів в балансі ПАФ «Аудит-Поділля» за 2020–2022 рр.

Показники	Питома вага за роками, %			Відхилення (+,-), пункти		
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2021 від 2020	2022 від 2021	2022 від 2020
Оборотні активи (р. 1195), у тому числі	87,9	92,8	88,8	+4,9	-4,0	+0,9
– поточна дебіторська заборгованість (р. 1155)	79,6	85,3	85,4	+5,7	+0,1	+5,8
– гроші та їх еквіваленти (р.1165)	7,6	6,1	3,4	-1,5	-2,7	-4,2
– інші оборотні активи (р.1190)	0,7	1,4	–	+0,7	-1,4	-0,7
БАЛАНС (р.1300)	100	100	100	–	–	–

Аналіз питомої ваги статей оборотних активів у балансі, проведений у табл. 2.10 свідчить про зростання частки оборотних активів, у тому числі поточної дебіторської заборгованості у складі активів підприємства, тоді як за вартістю відбулось їх зниження протягом досліджуваного періоду. Питома вага дебіторської заборгованості зросла на 5,8 процентних пункти у 2022 році у порівнянні з 2020 роком. Водночас, поряд із сумарним зменшенням грошових коштів відбулось зниження також і їх частки у балансі підприємства на 4,2 пункти за три роки. Частка інших оборотних коштів також зменшилась на 0,7 процентних пункти.

Наочно частка статей оборотних активів у Балансі ПАФ «Аудит-Поділля» за досліджуваний період представлена на рис. 2.7.

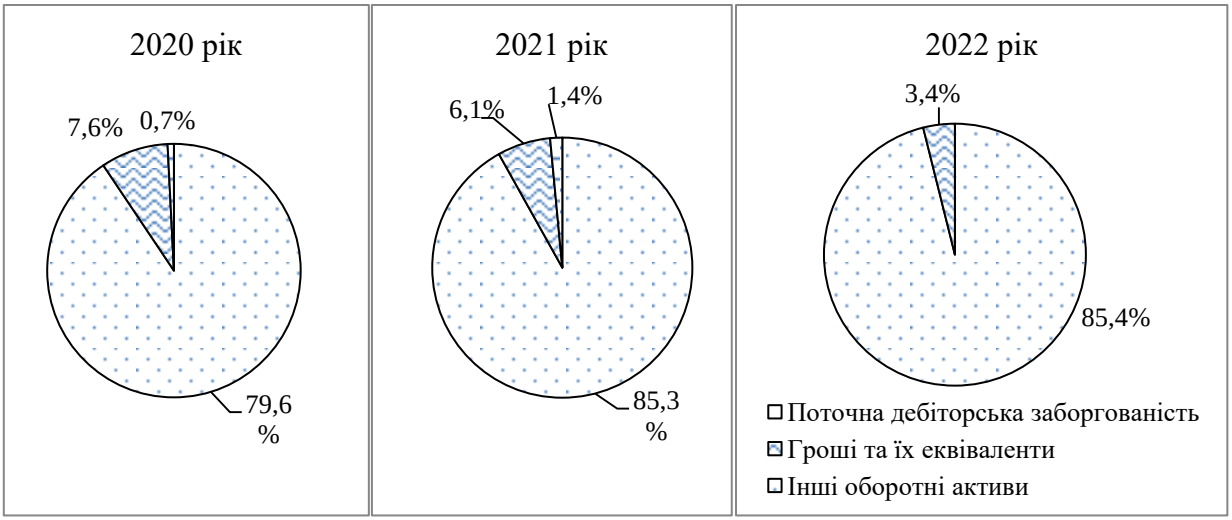

Рисунок 2.7 – Динаміка питомої ваги складових оборотних активів у балансі ПАФ «Аудит-Поділля» за 2020–2022 рр.

Для детального аналізу частки окремих статей оборотних активів у їх складі складемо таблицю 2.11.

Аналіз складу оборотних активів показує, що найбільшу питому вагу має поточна дебіторська заборгованість, яка становить: на кінець 2020 р. – 90,6 %, на кінець 2021 р. – 91,9 %, а на кінець 2022 р. – 96,1 %. Отже, зростання за три роки становить 5,5 процентних пункти. Натомість, частка грошових коштів та

їх еквівалентів поступово знижувалась і склала на кінець 2022 р. лише 3,9 %, що на 4,8 пункти менше ніж у 2020 р.

Таблиця 2.11 – Аналіз динаміки складових оборотних активів ПАФ «Аудит-Поділля» за 2020–2022 рр.

Показники	Питома вага за роками, тис. грн			Відхилення (+,-), пункти		
	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2021 від 2020	2022 від 2021	2022 від 2020
Оборотні активи (р. 1195), у тому числі	100	100	100	–	–	–
– поточна дебіторська заборгованість (р. 1155)	90,6	91,9	96,1	+1,3	+4,2	+5,5
– гроші та їх еквіваленти (р.1165)	8,6	6,6	3,9	-2,0	-2,7	-4,8
– інші оборотні активи (р.1190)	0,8	1,5	–	+0,7	-1,5	-0,8

Наочно тенденції зміни частки складових оборотних активів показані на рисунку 2.8.

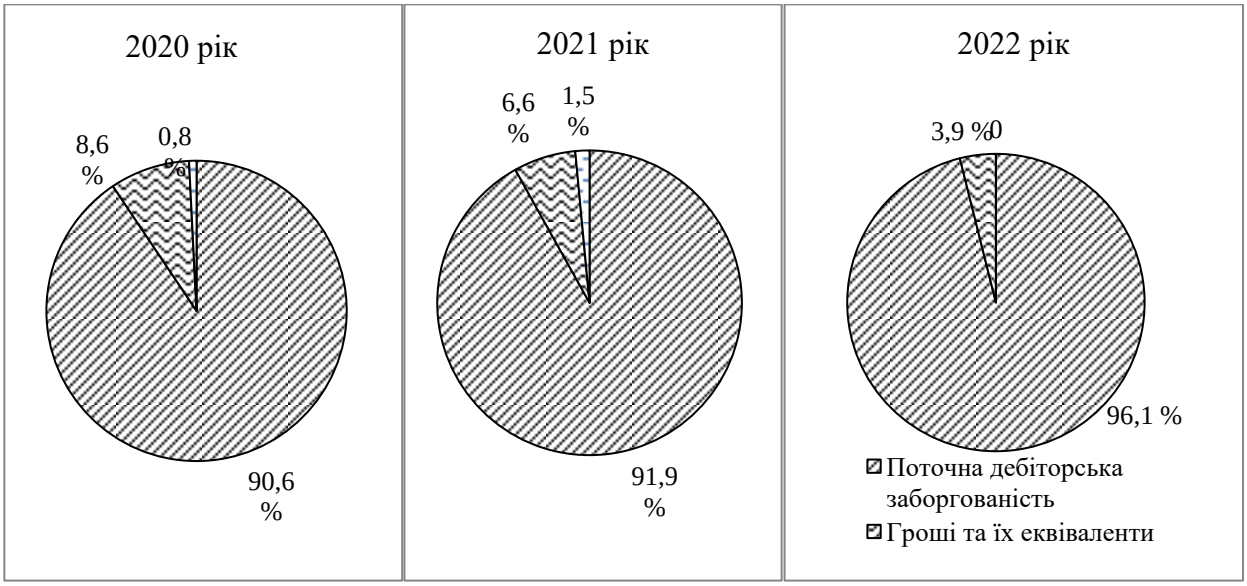

Рисунок 2.8 – Динаміка питомої ваги складових оборотних активів ПАФ «Аудит-Поділля» за 2020–2022 рр.

Для аналізу ефективності використання оборотних активів досліджуваного підприємства проведемо оцінку їх оборотності за 2020–2022 рр. Порівняння стану обороту аналізованих активів у звітному періоді із попереднім дозволяє дослідити їх сповільнення або прискорення (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Аналіз оборотності оборотних активів ПАФ «Аудит-Поділля» за 2020–2022 рр.

Показники	Розрахунок показника	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+, -)		
					2021 від 2020	2022 від 2021	2022 від 2020
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, раз	Чистий дохід від реалізації послуг (р. 2000 гр.3 ф.№ 2-мс)/(Оборотні активи (р. 1195 гр.3 ф.№1-мс) + Оборотні активи (р.1195 гр.4 ф.№1-мс))/2	1,54	2,33	1,28	+0,79	-1,05	-0,26
Коефіцієнт оборотності коштів у розрахунках, раз	Чистий дохід від реалізації послуг (р. 2000 гр.3 ф.№ 2-мс) /((Поточна дебіторська заборгованість (р.1155 гр.3 ф.№1-мс) + Поточна дебіторська заборгованість (р.1155 гр.4 ф.№1-мс)) /2)	1,79	2,55	1,37	+0,76	-1,18	-0,43
Коефіцієнт оборотності чистих оборотних активів, раз	Чистий дохід від реалізації послуг (р. 2000 гр.3 ф.№ 2-мс)/(Оборотні активи (р. 1195 гр.3 ф.№1-мс) – Поточні зобов'язання (р. 1695 гр.3 ф.№1-мс) + (Оборотні активи (р. 1195 ф.№1-мс) гр.4) - Поточні зобов'язання (р. 1695 гр.4 ф.№1-мс))/2)	1,58	2,36	1,32	+0,78	-1,04	-0,26
Період одного обороту коштів в розрахунках, днів	360/ Оборотність коштів у розрахунках	200,9	141,3	263,5	-59,6	+122,2	+62,6
Період одного обороту оборотних активів, днів	360/ Оборотність оборотних активів	233,8	154,8	281,3	-79,1	+126,5	+47,4

Коефіцієнт оборотності оборотних активів показує кількість оборотів, які роблять оборотні активи за досліджуваний період (рік на підприємстві) і показує ефективність їх використання. Він показує співвідношення доходів від реалізації послуг фірми до середньорічної вартості оборотних активів. Протягом 2020–2021 рр. спостерігалось збільшення показника оборотності і свідчить про те, що у цей період підприємству необхідно було менше коштів для підтримки поточного рівня активності, дозволило вивільнити частину фінансових ресурсів на зростання обсягів бізнесу. Водночас, у 2021–2022 відбулось зниження показника, що призвело до зростання потреби у додаткових фінансових ресурсах.

Значення показника оборотності коштів у розрахунках за досліджуваний період зменшилося в 2022 р. на 0,43 пункти у порівнянні з 2020 р., хоча впродовж 2021 р. відбувалося зростання показника на 0,76 у порівнянні з 2020 р. Однак, з 2021 р. по 2022 р показник оборотності коштів в розрахунках значно зменшився (на 1,18 пункти). Це пояснюється суттєвим скороченням доходів підприємства у порівнянні з дебіторською заборгованістю.

Значення показника оборотності чистих оборотних активів у 2020–2022 рр. дозволяє відслідкувати кількість оборотів, які роблять чисті оборотні активи за кожен період. У 2021 році відбулось збільшення показника на 0,78 пункти, але у 2022 році він значно знизився, що призвело до падіння оборотності за три роки у 0,26 рази.

Динаміки показників часу обороту коштів у розрахунках та оборотних активів знаходиться у обернено пропорційній залежності від показника оборотності коштів. Вона свідчить про збільшення на підприємстві кількості днів для отримання платежів від покупців.

Для наочності представимо значення показників оборотності активів у вигляді діаграми (рис. 2.9).

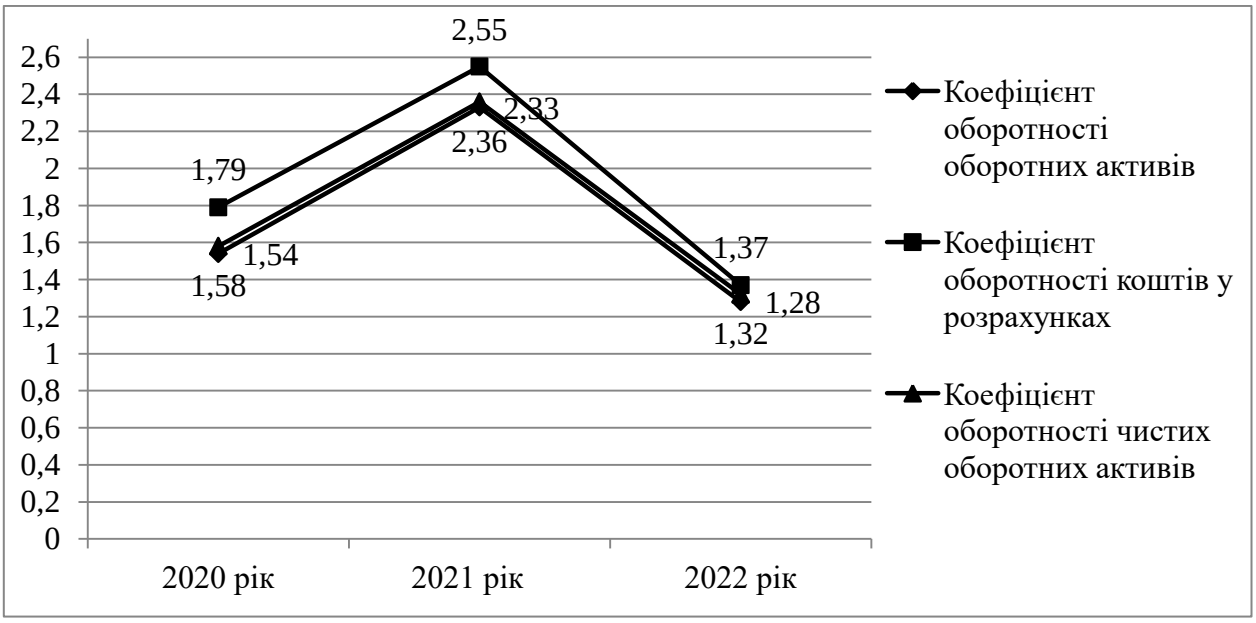

Рисунок 2.9 – Динаміка показників оборотності оборотних активів ПАФ «Аудит-Поділля» за 2020–2022 рр.

Аналіз платоспроможності досліджуваного підприємства здійснимо на прикладі таблиці 2.13.

Таблиця 2.13 – Аналіз платоспроможності ПАФ «Аудит-Поділля» за 2020–2022 рр.

Показники	Розрахунок показника	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+, -)		
					2021 від 2020	2022 від 2021	2022 від 2020
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	Власний капітал (р. 1495 гр.4 ф.№1-мс) + Забезпечення наступних виплат і платежів (р. 1595 гр.4 ф.№1-мс) – Необоротні активи (р. 1095 гр.4 ф.№1-мс) / Оборотні активи (р. 1195 гр.4 ф.№1-мс)	0,985	0,985	0,943	–	-0,042	-0,041
Коефіцієнт погашення дебіторської заборгованості	Середня дебіторська заборгованість ((р. 1155 гр.3 ф.№1-мс) + р. 1155 гр.4 ф.№1-мс) / 2) / Чистий дохід від реалізації послуг (р. 2000 гр.3 ф.№ 2-мс)	0,558	0,392	0,732	-0,17	+0,339	+0,174

Кінець таблиці 2.13

1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт забезпечення чистими оборотними активами	(Оборотні активи (р. 1195 гр.4 ф.№1-мс) - Поточні зобов'язання (р. 1695 гр.4 ф.№1-мс)) /Оборотні активи (р. 1195 гр.4 ф.№1-мс)	0,985	0,985	0,943	–	-0,042	-0,041
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	(Оборотні активи (р. 1195 гр.4 ф.№1-мс) - Поточні зобов'язання (р. 1695 гр.4 ф.№1-мс)) / Власний капітал (р. 1495 гр.4 ф.№1-мс)	0,877	0,927	0,882	+0,05	-0,045	+0,005
Коефіцієнт маневреності власних оборотних грошових коштів	Гроші та їх еквіваленти (р. 1165 гр.4 ф.№1-мс) /(Власний капітал (р.1495 гр.4 ф.№1-мс) – Необоротні активи (р. 1095 гр.4 ф.№1-мс))	0,087	0,041	0,067	-0,05	+0,026	-0,020
Коефіцієнт реальної вартості оборотних активів у майні	Оборотні активи (р. 1195 гр.4 ф.№1-мс)) / Баланс (р. 1300 гр.4 ф.№1-мс))	0,879	0,928	0,888	+0,05	-0,040	+0,009
Поточна платоспроможність	Гроші та їх еквіваленти (р. 1165 гр.4 ф.№1-мс) – Поточні зобов'язання (р. 1695 гр.4 ф.№1-мс)	20,8	17,2	-4,3	-3,6	-21,5	-25,1

Дані таблиці 2.13 свідчать про те, що коефіцієнт забезпечення власними засобами протягом досліджуваного періоду не змінився і становив 0,94-0,99. Тобто цей показник, показує у 2020-2022 рр. достатній рівень забезпеченості підприємства власними джерелами формування оборотних активів. Він показує, що на одиницю власних джерел формування оборотних активів припадає одиниця цих активів.

Значення коефіцієнта погашення дебіторської заборгованості за 2020–2022 рр. показує, що частка дебіторської заборгованості, яка може бути погашена зросла у 2020 році у порівнянні з 2020 роком з 56% до 73,2%. Водночас, лише 39,2 % цей показник становив у 2021 році.

Коефіцієнт забезпечення чистими оборотними активами показує яка частина оборотних активів ПАФ «Аудит-Поділля», що сформована за рахунок

власного капіталу. За досліджуваний період цей показник не змінився і знаходиться на досить високому рівні, адже біля 94–99 % оборотних активів сформована за рахунок власного капіталу фірми.

Значення показника маневреності власного оборотного капіталу показує, яка частина власного капіталу перебуває в обороті і показує, що біля 88–93% оборотного капіталу підприємства дозволяє вільно маневрувати цими коштами. Оптимальним значенням показника є 0,4 – 0,6 та його зростання в динаміці.

Коефіцієнт маневреності власних оборотних грошових коштів показує, яку частину власних оборотних коштів складають власне грошові кошти та їх еквіваленти. На підприємстві впродовж досліджуваного періоду було достатньо власних коштів для формування власних оборотних грошових коштів і тому воно здатне фінансувати частину свого оборотного капіталу.

Показник реальної вартості оборотних активів у майні свідчить про те, що вони займають біля 90% вартості майна підприємства і цей показник є незмінним протягом досліджуваного періоду з незначним його коливанням.

Поточна платоспроможність підприємства за даними таблиці знизилася у 2022 році і свідчить про його поточну неплатоспроможність, адже поточні зобов’язання на 4,3 тис. грн перевищують наявні грошові кошти. Проте, у 2020–2021 роках фірма мала досить коштів для погашення своїх поточних боргів.

Таким чином, майже усі показники платоспроможності досліджуваного підприємства є доволі стабільними у 2020–2022 рр. Підприємство протягом останніх трьох років здатне погашати свої зобов’язання.

3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ТА ОБЛІКУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПАФ «АУДИТ–ПОДІЛЛЯ»

3.1 Управління дебіторською заборгованістю як напрям підвищення ефективності управління оборотними активами досліджуваного мікропідприємства

В умовах цифровізації економіки, але одночасного спаду темпів виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг), сповільнення темпів розвитку підприємства виникають питання, пов’язані з розробкою та впровадження нових технологій управління підприємством, у тому числі й оборотними активами [78]. Основними завданнями такого управління є визначення обсягу, структури, джерел покриття оборотних активів, оптимального співвідношення між їх складовими та достатнього розміру для забезпечення довгострокової й ефективної діяльності підприємства. Різноманітність об’єктів у складі оборотних активів впливає на вибір політики управління оборотними активами суб’єкту господарювання. Для досліджуваного підприємства найбільш важливим об’єктом управління є дебіторська заборгованість, розмір якої становить біля 96 % оборотних активів.

Проаналізуємо позитивний та негативний вплив на діяльність підприємства зростання дебіторської заборгованості [41; 42; 43] (рис. 3.1).

Аналіз основних недоліків в управлінні дебіторською заборгованістю в обліково-аналітичній системі управління досліджуваного підприємства показав, що основними з них є такі:

– відсутність повної інформації щодо видів дебіторської заборгованості та термінів її погашення;

– відсутній порядок та методика роботи підприємства з простроченою дебіторською заборгованістю за її видами;

Рисунок 3.1 – Вплив на діяльність ПАФ «Аудит-Поділля» зростання дебіторської заборгованості

– не проводиться моніторинг та оцінка фінансового стану та кредитної історії дебіторів;

– відсутність та недостатність даних про зростання витрат, які пов'язані із зростанням розміру дебіторської заборгованості;

– не здійснюється надання розстрочок платежів та оцінка ефективності їх надання [4].

Усунення наведених недоліків дозволить зменшити рівень дебіторської заборгованості, налагодити ритмічність платежів та збільшити ефективність управління фінансами суб'єкту господарювання.

Слід зауважити, що ефективність діяльності будь-якого підприємства безпосередньо залежить від оптимальності й правильності управлінських рішень, які приймаються управлінським персоналом підприємства [17]. Дійсно, встановлення оптимального обсягу дебіторської заборгованості за її видами та частками у структурі оборотних активів є досить актуальною проблемою для усіх суб'єктів господарювання, незалежно від форм власності, галузі економіки та розміру [27; 54]. Завдяки ефективному управлінню дебіторською

заборгованістю підприємства в обліково-аналітичній системі можна впливати на фінансові результати, ліквідність та платоспроможність, в цілому на фінансовий стан і, звісно, на ризики, що з ними пов’язані.

Основною метою процесу управління дебіторською заборгованістю в обліково-аналітичній системі є дієвий та суворий контроль за рухом усіх видів заборгованості та грошових коштів підприємства.

В сучасних кризових умовах зростання розміру дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств у складі оборотних активів та зобов’язань є досить розповсюдженим явищем і може нести суттєву небезпеку для їх платоспроможності [41; 43].

В системі управління дебіторською заборгованістю підприємства основною й важливою складовою є економічний аналіз.

Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості, проведений у 2 розділі показав, що протягом 2020–2022 рр. відбулось зниження дебіторської заборгованості на 36,7 тис грн або на 13,8 %, а кредиторська зросла на 9,0 тис грн або у три рази. Водночас, дебіторська заборгованість займає доволі велику питому вагу в балансі, яка склала на кінець 2022 року 85,4 % до підсумку балансу та 96,1 % у складі оборотних активів.

Для дослідження тенденцій і динаміки зміни обсягів заборгованості підприємства за її видами доцільним є аналіз стану дебіторської заборгованості суб’єкта підприємництва та порівняння її з кредиторською. У цьому аспекті важливим показником є коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості. Він розраховується за формулою [39]:

$$Кз = \frac{ДЗ}{ПЗ} \tag{3.1}$$

де $К_З$ – коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості ;

ДЗ — дебіторська заборгованість за певний період часу, грн;

ПЗ — поточні зобов’язання за певний період часу, грн.

Зазначений «коефіцієнт показує, чи достатньо на підприємстві грошових коштів, які будуть отримані від його дебіторів, для погашення найбільш строкових зобов’язань» [39].

Оптимальним співвідношенням обох видів заборгованості є одиниця, що свідчить про нормальний стан розрахунків. В таких умов діяльності підприємства кошти, які планується отримати від дебіторів, покупців повністю зможуть покрити найбільш термінові зобов’язання суб’єкту господарювання перед кредиторами. Стале перевищення того чи іншого виду заборгованості на підприємстві призводить до дисбалансу у розрахункових відносинах та у фінансовому стані (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості ПАФ «Аудит–Поділля» за 2020–2022 рр.

Показники	На кінець 2020 р.	На кінець 2021 р.	На кінець 2022 р.	Темп зростання, %		
				2021 до 2020	2022 до 2021	2022 до 2020
Поточна дебіторська заборгованість (р. 1155)	266,4	307,8	229,7	115,5	74,6	86,2
Поточні зобов’язання (р. 1695)	4,5	4,9	13,5	108,9	275,5	300,0
Перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською	261,9	302,9	216,2	115,7	71,4	82,6
Перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською	–	–	–	–	–	–
Коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	59,2	62,8	17,0	106,1	27,1	28,7

Аналіз, проведений в таблиці 3.1 свідчить про те, що протягом досліджуваного періоду відбувалось суттєве й стале перевищення дебіторської заборгованості над поточними зобов'язаннями. У 2021 році дебіторська заборгованість на 302,9 тис. грн або у 62,8 рази була більшою за кредиторську, але через зростання останньої у 2022 році утричі різниця між ними значно скоротилась.

Таку ситуацію в діяльності ПАФ «Аудит–Поділля» можна оцінити з двох позицій:

– з одного боку – в оборот залучається більше коштів, ніж їх відволікається. Розрахункові відносини в умовах розстрочки платежів дозволяють підвищити обсяги реалізації послуг підприємства, адже з'являється можливість отримувати послуги та оплачувати їх пізніше, що дозволяє залучити більшу кількість клієнтів і є важливою в сучасних економічних умовах;

– з іншого боку – підприємство змушене погашати борги незалежно від стану й розміру дебіторської заборгованості [39].

Зростання дебіторської заборгованості підприємства можна вважати позитивним явищем у тому разі, коли відбувається паралельне збільшення доходів від реалізації послуг. Отже, доцільно провести аналіз темпів зростання дебіторської заборгованості та доходів від реалізації (табл.3.2).

Таблиця 3.2 – Аналіз зміни чистих доходів від реалізації послуг ПАФ «Аудит-Поділля» та дебіторської заборгованості у 2020–2022 рр.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Темп приросту, %		
				2021 до 2020	2022 до 2021	2022 до 2020
Середньорічна поточна дебіторська заборгованість (р. 1155)	222,3	287,1	268,8	29,1	-6,4	20,9
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	398,2	731,5	367,2	83,7	-49,8	-7,8

Дані таблиці 3.2 свідчать про те, що темпи приросту чистого доходу від реалізації послуг фірми за 2020–2022 рр. значно менші ніж темпи приросту дебіторської заборгованості. Це свідчить про необґрунтоване зростання дебіторської заборгованості та неоптимальну кредитну політику підприємства. Для вирішення цієї проблеми слід відкоригувати поточну політику управління дебіторською заборгованістю досліджуваного підприємства і слід надавати послуги лише на умовах передоплати з тими замовниками та клієнтами, які вчасно не платять за надані їм послуги [41; 43].

Більш наочніше динаміку показників представлено на рисунку 3.2.

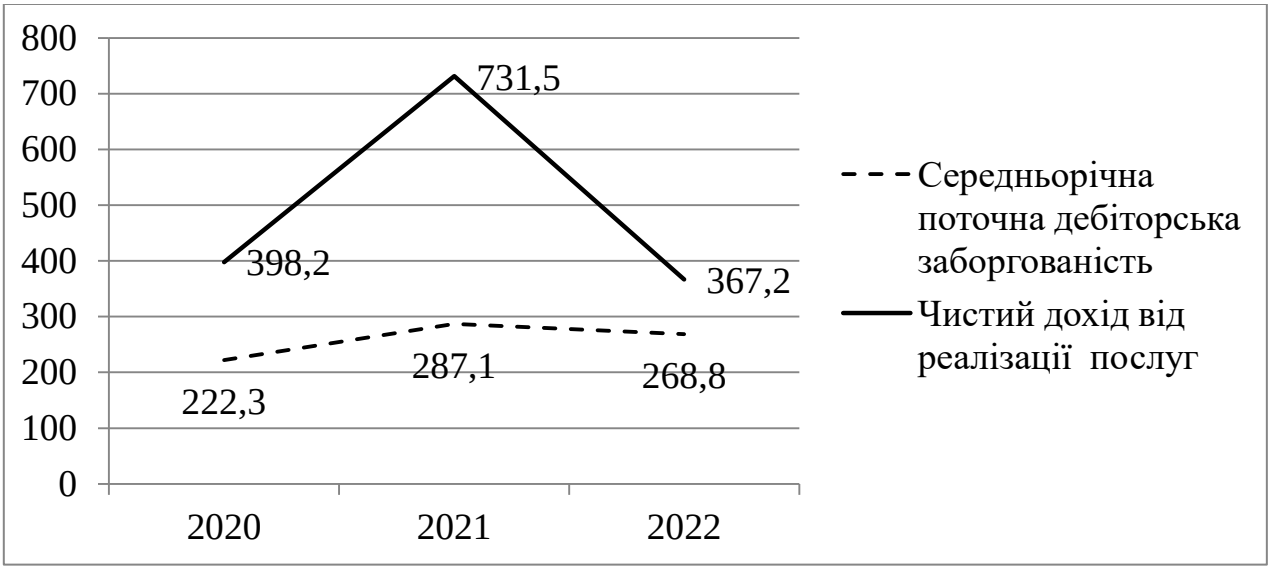

Рисунок 3.2 – Динаміка дебіторської заборгованості та чистого доходу від реалізації в ПАФ «Аудит-Поділля»

Таким чином система управління оборотними активами та дебіторською заборгованістю, зокрема, потребує удосконалення на досліджуваному підприємстві.

Управління дебіторською заборгованістю на підприємстві є процесом розробки, інформаційної підтримки та реалізації управлінських рішень щодо погодженості її розміру, складу та швидкості зміни в часі, яка забезпечує необхідний прибуток суб’єкту господарювання та оптимальний обсяг вільних грошових коштів.

Основні складові системи управління дебіторською заборгованістю підприємства зображені на рис. 3.3 [41; 43].

Рисунок 3.3 – Система управління дебіторською заборгованістю в ПАФ «Аудит-Поділля»

Важливе місце у всій системі управління дебіторською заборгованістю посідає підсистема інформаційного забезпечення. Система інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо дебіторської заборгованості має забезпечувати накопичення та своєчасну передачу даних про її склад, строки погашення, оборотність та ефективність використання у таких аспектах, які би задовольняли потреби управління. Тому така система на підприємстві потребує вдосконалення. Формуванню такої інформаційної підтримки управлінських рішень сприяє дотримання наведених нижче вимог щодо:

– систематизації, уніфікації та формалізації, адміністрування процесу накопичення обліково-аналітичної інформації і створення звітів, які дають змогу через певний мінімальний склад кінцевих синтезованих показників отримувати дані про поточний стан ситуацією щодо дебіторської заборгованості та її складових, а також на перспективу;

– наявності широкого спектру аналітичних збалансованих показників для обробки й аналізу облікової інформації щодо дебіторської заборгованості та оборотних активів та активів в цілому;

– забезпечення дієвого контролю за даними специфічних інформаційних потоків, що виникають в процесі обробки і аналізу інформації щодо дебіторської заборгованості;

– структуризації та оптимізації інформаційних потоків між прогнозуванням, плануванням, регулюванням, обліком, аналізом та контролем дебіторської заборгованості;

– оперативної технічної і програмної підтримки у формуванні прогнозної, планової і обліково-аналітичної інформації для своєчасної її передачі і прийняття управлінських рішень [22].

Основними напрямками зменшення масштабів ризику недоотримання коштів від дебіторів є:

– постійний моніторинг потенційних покупців-контрагентів (оцінювання їх фінансового стану, платоспроможності, тощо);

– визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості для забезпечення фінансовими ресурсами і безперебійного процесу розрахунків підприємства за своїми зобов'язаннями, контроль співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості;

– вироблення процедур стягування прострочених боргів.

Реалізація ефективної політики управління дебіторською заборгованістю досліджуваного підприємства в системі обліково-аналітичного забезпечення повинна призвести до зростання обсягів реалізації послуг, зниження рівня ризику неотримання платежів, встановлення довготривалих господарських зв'язків суб'єкту господарювання з покупцями, максимізації прибутку, збереження або підвищення ліквідності та платоспроможності [14].

3.2 Удосконалення системи обліку дебіторської заборгованості як найсуттєвішої складової оборотних активів мікропідприємства

Бухгалтерський облік як інформаційна система суб'єктів господарювання має постійно вдосконалюватися відповідно до тих економічних процесів, які відбуваються в державі і на підприємстві зокрема.

З огляду на те, що потреби в інформаційній підтримці управлінських рішень як зовнішніх, так і внутрішніх користувачів постійно змінюються, система бухгалтерського управлінського обліку підприємства, у тому числі оборотних активів повинна відповідно розвиватися й змінюватися задля задоволення інформаційних потреб різних груп користувачів.

Досить значну ділянку в обліку оборотних активів досліджуваного підприємства займає облік дебіторської заборгованості. Для прийняття дієвих, ефективних управлінських рішень важливе значення має повнота, об'єктивність, достовірність, актуальність, доступність наявної інформації,

пов’язаної з розрахунками з дебіторами, яка формується за даними бухгалтерського обліку [28; 76].

Процес організації ефективної системи обліку дебіторської заборгованості на підприємстві повинен розпочинатися зі створення якісної, дієвої облікової політики. На її формування впливають різні фактори і серед них найбільш вагомими є галузева приналежність та вид діяльності, розмір суб’єкту господарювання, які визначають основні елементи, що потребують розкриття в обліку. На підприємстві в Наказі про облікову політику слід вказувати таку інформацію щодо дебіторської заборгованості:

– визначення об’єктів обліку (покупці, підзвітні особи, інші дебітори);

– визначення класифікації (за видами дебіторів, у тому числі строками погашення заборгованості);

– визнання та оцінка дебіторської заборгованості;

– порядок документального оформлення розрахункових операцій;

– порядок визнання сумнівної заборгованості;

– умови визнання та порядок списання безнадійної заборгованості;

– порядок організації контролю за видами заборгованості;

– порядок проведення інвентаризації дебіторської заборгованості;

– відображення інформації щодо дебіторської заборгованості у фінансовій звітності [29].

Існує ряд проблем в обліковій системі ПАФ «Аудит-Поділля» щодо обліку розрахунків з покупцями послуг та іншими дебіторами, а саме:

– поєднання в одному рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами» розрахунків з різними видами дебіторів: покупцями, підзвітними особами, іншими дебіторами, що значно знижує контрольну функцію обліку заборгованості за її видами;

– неможливість отримання деталізованої інформації про дебіторську заборгованість в тому обсязі і вигляді, який достатній для проведення ґрунтовного аналізу розрахунків з різними дебіторами й прийняття управлінських рішень;

– доволі низький рівень контролю за станом та розмірами сумнівної та безнадійної дебіторської заборгованості;

– відсутність гнучкої системи розрахунків з дебіторами (відстрочка платежів, знижки за дострокову оплату, факторинг тощо) для ефективного управління дебіторською заборгованістю.

Отже, з метою вирішення вищеперерахованих проблемних питань, значного покращення розрахункової дисципліни та суттєвого скорочення дебіторської заборгованості підприємства слід вжити таких заходів (рис. 3.4):

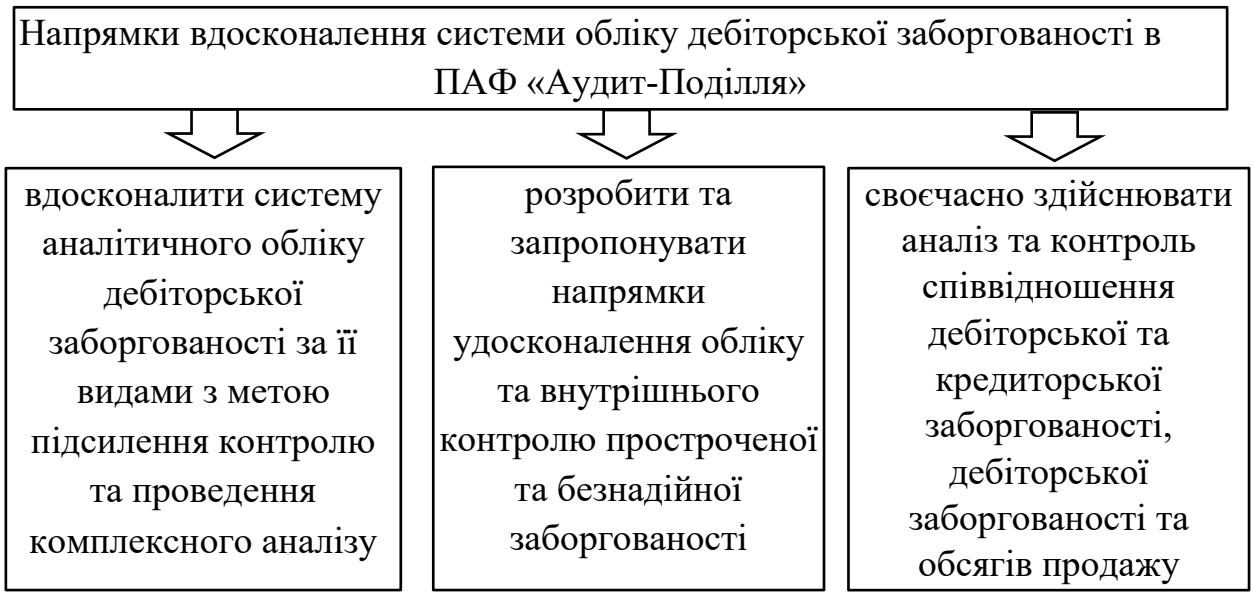

Рисунок 3.4 – Напрямки вдосконалення системи обліку дебіторської заборгованості в ПАФ «Аудит-Поділля»

Вищезапропоновані пропозиції з удосконалення обліку дебіторської заборгованості підприємства будуть сприяти вчасному правильному прийняттю управлінських рішень, вдосконаленню організації розрахунків з покупцями, підзвітними особами, іншими дебіторами та їх обліку, уникненню суперечливих та складних ситуацій в розрахункових операціях, знизити суми дебіторської заборгованості, що призведе до покращення фінансового стану.

З метою отримання повної, достовірної й оперативної інформації про стан дебіторської заборгованості за видами, строками та перспективами її погашення

контрагентами доцільно забезпечити ефективну організацію цієї ділянки обліку:

– здійснити групування дебіторської заборгованості за аналітичними рахунками щодо термінів її погашення з метою організації обліку, внутрішнього контролю т аналізу дебіторської заборгованості на підприємстві;

– проводити моніторинг стану простроченої та безнадійної заборгованості дебіторів за рахунками аналітичного обліку, а на їх основі аналіз впливу на фінансовий стан підприємства;

– здійснювати за даними облікової системи аналізу та контролю динаміки та структури дебіторської заборгованості, співвідношення її з кредиторською та обсягами продажу, оцінка показників оборотності, ліквідності та фінансового стану в цілому;

– вчасно проводити інвентаризацію та індексацію дебіторської заборгованості;

– проводити моніторинг потенційних покупців послуг з метою оцінки ринкової репутації, фінансового стану та платоспроможності для зниження ризику несплати боргів;

– визначати оптимальний розмір дебіторської заборгованості в цілому по підприємству, впроваджувати як засіб управління дебіторською заборгованістю її лімітування та перегляд граничних сум щодо усієї заборгованості, так і щодо окремих дебіторів [40].

Окрім надання детальної інформації про стан дебіторської заборгованості на підприємстві в розрізі кожного дебітора, необхідний обліковий регістр (відомість), який буде слугувати інформаційною базою для рейтингової оцінки контрагентів. «Окрім надання детальної інформації про стан дебіторської заборгованості на підприємстві в розрізі по кожному дебітору дана відомість буде слугувати інформаційною базою для розрахунку рейтингової оцінки контрагентів» [14]. Пропонуємо у даній відомості передбачити таку інформацію:

– назва, адреса, код ЄДРПУО підприємства-боржника (дебітора);

– дебіторська заборгованість до трьох місяців;

– дебіторська заборгованість від трьох місяців до одного року;

– дебіторська заборгованість від одного до трьох років;

– дебіторська заборгованість від трьох років;

– усього дебіторська заборгованість;

– дебіторську заборгованість визнано сумнівним боргом;

– дебіторську заборгованість визнано безнадійним боргом.

В підсистемі бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості важливе значення має аналітичний складник, як інформаційне забезпечення та підґрунтя управління платоспроможністю та її станом [53, с. 107].

Оскільки увесь спектр дебіторської заборгованості ведеться на підприємстві на рахунку 37 «Розрахунки з різними дебіторами», враховуючи специфіку діяльності підприємства, як мікропідприємства в сфері бухгалтерського обліку, доцільно виділити такі аналітичні рахунки:

– 371 «Розрахунки за виданими авансами»

– 372 «Розрахунки з підзвітними особами»

– 377/1 «Нормальна дебіторська заборгованість»;

– 377/2 «Сумнівна дебіторська заборгованість»

– 377/3 «Безнадійна дебіторська заборгованість»

Ідентифікація наведених видів дебіторської заборгованості на субрахунку 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» дасть змогу отримувати інформацію «про потенційні загрози та вжити заходів щодо застосування оптимальних методів інкасації заборгованості без відчутного негативного впливу на рівень платоспроможності» [53].

Зокрема, переведення дебіторської заборгованості, яка виникає під час звичайного операційного циклу (рахунок 377/1 «Нормальна дебіторська заборгованість») до складу сумнівної заборгованості (377/2 «Сумнівна дебіторська заборгованість») слугуватиме інформаційним індикатором необхідності прийняття рішення про застосування різних форм розрахунків,

альтернативних грошовим (факторинг, вексельні розрахунки та інші форми розрахунків).

Кореспонденції рахунків аналітичного обліку розрахунків з покупцями із використанням запропонованих субрахунків наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.3 – Пропозиції з аналітичного обліку розрахунків з покупцями в ПАФ «Аудит-Поділля»

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
1 Реалізовані послуги мікропідприємства з нормальним терміном погашення	377/1 «Нормальна дебіторська заборгованість»	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»
2 Переведено заборгованість покупців до складу сумнівної, за якої відбулося прострочення платежу	377/2 «Сумнівна дебіторська заборгованість»	377/1 «Нормальна дебіторська заборгованість»
3 Віднесено сумнівну заборгованість покупців-боржників до безнадійної дебіторської заборгованості, якщо існує впевненість в неповерненні певної суми	377/3 «Безнадійна дебіторська заборгованість»	377/2 «Сумнівна дебіторська заборгованість»
4 Списано безнадійну дебіторську заборгованість покупців	96 «Інші витрати»	377/3 «Безнадійна дебіторська заборгованість»

Застосування запропонованої системи аналітичних рахунків передбачає виконання певних облікових процедур в обліку розрахунків за послуги мікропідприємства:

1) визнання та оцінка дебіторської заборгованості за термінами погашення, передбаченому в договорі з покупцем, й відображення її на відповідному аналітичному рахунку в момент реалізації послуг;

2) проведення моніторингу й контролю строків та повноти погашення заборгованості покупців;

3) облік операцій з переведення звичайної заборгованості покупців до складу сумнівної з використанням рахунків аналітичного обліку у випадку встановлення фактів невчасної оплати. Вжиття заходів з оплати дебіторської заборгованості та вивчення причин недотримання договірної дисципліни;

4) облік операцій з переведення сумнівної заборгованості до складу безнадійної, якщо минув строк позовної давності або існує впевненість щодо її неповернення боржником. Списання безнадійної заборгованості.

5) підготовка по закінченню звітного періоду управлінського звіту про стан та види дебіторської заборгованості на основі даних аналітичного обліку та її потенційної монетизації на наступні періоди, прогнозування платоспроможності;

6) на основі аналізу рахунків аналітичного обліку розробка заходів з впровадження можливостей збільшення кількості покупців послуг підприємства з метою зменшення масштабів ризику несплати боргів та забезпечення умов продажу послуг, що гарантують надходження грошових коштів.

Таким чином, пропонуємо алгоритм визначення виду заборгованості для відображення її в обліку (рис. 3.5).

Використання запропонованих облікових процедур в господарській практиці мікропідприємства дасть змогу підвищити ефективність управління дебіторською заборгованістю, відображення в обліку стану розрахунків з покупцями, внаслідок чого можна досягнути таких результатів:

1) збільшення обсягів реалізації послуг підприємства;

2) покращення або збереження ліквідності та платоспроможності підприємства, максимізація прибутку;

3) підвищення фінансової безпеки внаслідок зниження рівня операційного ризику [4].

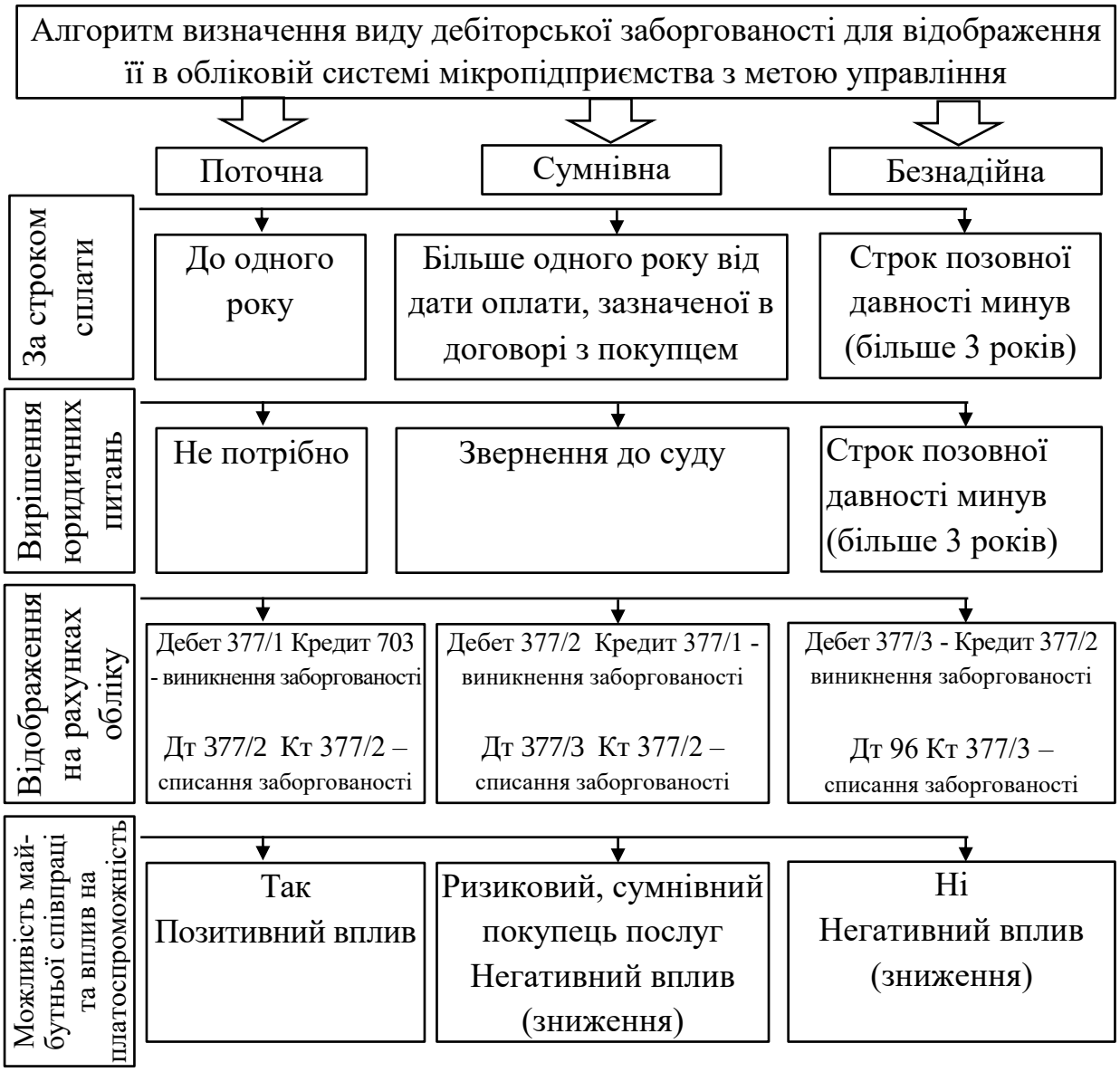

Рисунок 3.5 – Алгоритм визначення виду дебіторської заборгованості для відображення її в обліковій системі мікропідприємства з метою управління

Особливої уваги обліковців потребує порядок списання простроченої дебіторської заборгованості, адже за вимогами податкового законодавства існує тісний зв’язок між її списанням та формуванням бази розрахунку податку на прибуток. Водночас, правильне та своєчасне списання простроченої заборгованості дебіторів у тому періоді, коли заборгованість була визнана безнадійною, відіграє важливу роль у формування кінцевих фінансових результатів діяльності суб’єктів господарювання в звітному періоді.

За умови впровадження на підприємстві запропонованої ефективної обліково-аналітичної системи, у тому числі й щодо дебіторської заборгованості, на основі деталізованої та якісно сформованої облікової інформації підприємство зможе підвищити загальну ефективність господарювання, прибутковість, ліквідність та платоспроможність.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження, узагальнення та систематизації теоретико-методичних і практичних аспектів обліку та аналізу оборотних активів мікропідприємств в сфері бухгалтерського обліку й аудиту отримано наступні висновки:

1. Стан оборотних активів в сучасних складних умовах відіграє важливу роль в діяльності суб'єктів мікропідприємництва сфери бухгалтерського обліку й аудиту, адже вони становлять найбільшу та мобільну частку усіх активів цих суб'єктів господарювання. Раціональне використання оборотних активів підприємств, їх оптимізація, скорочення дебіторської заборгованості є основними завданнями для забезпечення сталого розвитку за умов військового стану, інфляційних процесів, кризових явищ.

2. Дослідження економічних течій, наукових підходів, практики застосування та нормативної бази щодо сутності оборотних активів дозволило дійти висновку, що економічний зміст категорії «оборотні активи» ототожнюється з поняттями «поточні активи», «оборотні засоби», «оборотний капітал», «оборотні фонди», «фонди обігу» тощо. Однак, з метою обліку важливе значення має нормативне їх визначення та складові, приналежність за ознаками до активів в цілому.

3. В економічній літературі існує безліч різних напрямків та ознак класифікації оборотних активів, в яких вони або дублюються, або мають різні назви, і, водночас, враховують сучасну багатогранність, нормативно-законодавчу складову, але при цьому зберігають свою суть у найпоширеніших ознаках. Систематизація ознак класифікації оборотних активів для потреб управління, обліку та аналізу дала змогу виокремити основні з них у такі групи: за видами; за способом відображення в балансі підприємства, за характером джерел формування; за ступенем ліквідності; за швидкістю обігу.

4. Дослідження особливостей управління оборотними активами, його обліково-аналітичного забезпечення в наукових працях дозволило дійти висновку, що це комплексна система стратегічних та короткострокових управлінських рішень щодо оборотних активів для формування необхідного їх обсягу та визначення складових джерел фінансування з метою забезпечення належного рівня платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості суб'єкту господарювання. В роботі сформовані основні завдання, принципи цієї системи, складові, алгоритм та етапи реалізації.

5. Проведений аналіз діяльності мікропідприємства ПАФ «Аудит-Поділля» дозволив встановити, що основним суб'єкт господарювання здійснює практичне виконання аудиторських перевірок (аудит) та надання аудиторських послуг, які пов'язі з експертними консультаціями з питань бухгалтерського обліку, звітності, оподаткування. та звітності. Для мікропідприємства встановлена скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу та звіту про фінансові результати. Аналіз за показниками звітності показав, що усі показники діяльності з 2020 по 2022 роки погіршилися, зокрема: чистий дохід від реалізації послуг, прибуток Відбулося зменшення дебіторської та одночасне зростання кредиторської заборгованості, що вказує на проблеми в майбутньому з ліквідністю фірми, хоча й поки фінансовий стан знаходиться на задовільному рівні.

Для усунення перелічених тенденцій запропоновано змінити політику управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, нарощувати обсяги реалізації послуг для покращення показників

6. Дослідження організації бухгалтерського обліку в ПАФ «Аудит-Поділля» в цілому, у тому числі оборотних активів показало, що в цілому він є типовим для мікропідприємств. Облік об'єктів здійснюється у відповідності до прийнятої облікової політики, закріпленої у Наказі про облікову політику. Фірма є платником єдиного податку 3 групи за ставкою 5%. Облік на досліджуваному підприємстві автоматизований, а подання звітності здійснюється за допомогою програмного комплексу «M.E.Doc.».

Для обліку окремих складових оборотних активів на підприємстві відкриті відповідні рахунки 3 класу: 311 «Поточні рахунки в національній валюті», 37 «Розрахунки з різними дебіторами», 39 «Витрати майбутніх періодів». Дебіторська заборгованість на підприємстві обліковується за первісною вартістю без створення резерву сумнівних боргів. Бухгалтерські записи на рахунках обліку оборотних активів є типовими для мікропідприємств, але вимагає удосконалення, зокрема, щодо обліку дебіторської заборгованості.

7. Аналізом динаміки складу, структури оборотних активів визначено, що їх питома вага у складі усіх активів підприємства становила на кінець 2022 р. 88,8 %, у тому числі дебіторська заборгованість - 85,4 %. Негативно оцінено значне зростання питомої ваги дебіторської заборгованості та зниження частки грошових коштів у складі оборотних активів за 2020-2022 рр, зважаючи на те, що приріст чистого доходу від реалізації послуг фірми був меншим. Водночас, у 2021-2022 відбулось зниження показників оборотності активів, що призвело до зростання потреби у додаткових фінансових ресурсах.

8. За результатами аналізу виявлено, що система обліково-аналітичного забезпечення, політика управління оборотними активами потребує удосконалення з метою покращення прибутковості, платоспроможності й ліквідності, сталого розвитку мікропідприємства. Найбільш важливим об’єктом такого управління виявлено дебіторську заборгованість, розмір якої становить біля 96 % оборотних активів. Проведено аналіз основних недоліків в управлінні цією заборгованістю та вплив на діяльність підприємства. Виявлено, що основним інструментом управління дебіторською заборгованістю є її аналіз з метою оцінки тенденцій і динаміки зміни її обсягів такими видами: нормальна, сумнівна, безнадійна. Доцільним також є порівняння з поточними зобов’язаннями та обсягами реалізацію послуг. Запропоновано основні складові системи управління дебіторською заборгованістю та порядок формування інформаційної підтримки управлінських рішень в обліково-аналітичній системі.

9. Встановлено, що потреба в інформаційній підтримці управлінських рішень щодо дебіторської заборгованості постійно змінюється, отже система бухгалтерського управлінського обліку підприємства повинна відповідати запитам управління, розвиватися й змінюватися задля задоволення інформаційних потреб. В роботі розкрито основні проблеми в обліку дебіторської заборгованості, запропоновано напрямки його вдосконалення, складові облікової політики, які мають бути розкриті в Наказі про облікову політику. Зокрема, зроблено акцент на розширення аналітичної складової обліку дебіторської заборгованості, виконання певних облікових процедур, запропоновано обліковий регістр для підвищення інформаційної підтримки прийняття управлінських рішень на підприємстві в цілому й покращення обліково-аналітичної системи.

Визначено, що розроблені пропозиції можуть бути використані в практичній діяльності мікропідприємства в процесі управління, формування облікової політики щодо оборотних активів, зокрема, щодо дебіторської заборгованості, проведення аналізу їх динаміки, структури, оборотності, що дозволить підвищити рівень повноти, об’єктивності, достовірності облікової інформації, виявити резерви підвищення прибутковості, платоспроможності, ліквідності суб’єкту господарювання.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1 Балинська К.С. Оборотні активи як об’єкт обліку та аналізу / К.С. Балинська, Н.Г. Здирко // Проблеми та перспективи розвитку економіки: світові та національні аспекти: Збірник матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 18 листопада 2022 року. Одеса, ОДАУ. 2022. – 420 с. – С. 293–297.

2 Баранов А. І. Методичні засади формування політики управління оборотними активами підприємств будівельної галузі [Електронний ресурс] / А. І. Баранов // Ефективна економіка. – 2015. – № 1. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4167 (дата звернення 16.10.2023).

3 Бачинський В. І. Спрощений облік на малих підприємствах: реалії сьогодення / В. І. Бачинський, В. М. Помулєва // Інноваційна економіка. – 2021. – №3–4. – С. 152 – 158.

4 Блакита Г. В. Актуальні питання управління дебіторською заборгованістю / Г.В. Блакита, О.Т. Бровко // Збірник наукових праць ВНАУ Серія: Економічні науки. – 2012. – №3 (69). – С. 23–29.

5 Бутко Н. Організація обліку дебіторської заборгованості в управлінні підприємством [Електронний ресурс] / Н.Бутко, В. Погрібняк // Молодий вчений. – 2020. – № 12 (88). – С. 110–114. – Режим доступу: http://dx.doi.org/10.32839/2304-5809/2020-12-88-23 (дата звернення 06.11.2023).

6 Васільєва Л.М. Організація обліку дебіторської заборгованості та шляхи її удосконалення / Л. М. Васільєва, О. В. Трайно // Молодий вчений. – 2017. – № 10 (50). – С. 820–823.

7 Волошина В.В. Інформаційні основи обліку та контролю поточних активів підприємств / В. В. Волошина // Вісник «Економічні науки» (Серія «Облік і фінанси»). – 2014. – № 11 (41). – С. 91–96.

8 Гаватюк Л. С. Теоретичні аспекти сутності управління оборотними активами підприємства / Л. С. Гаватюк, І. О. Захарчук // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. – № 6(11). – С. 107–110.

9Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : закон (№ 436-IV) : [прийнято Верховною Радою 16.01.2003] : в редакції від 21.10.2019 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text (дата звернення 06.11.2023).

10 Гринюк І.М. Економічна сутність оборотних активів та їх типологія [Електронний ресурс] / І.М. Гринюк // Agricultural and Resource Economics: International Scientific EJournal. – 2016. – Vol. 2. – № 4. – P. 64–74. – Режим доступу: www.arejournal.com (дата звернення 06.11.2023).

11 Гринюк І. М. Модель управління дебіторською заборгованістю / І.М.Гринюк // Економіка України. – 2017. – №2. – С. 37–48.

12 Губарик О.М. Оборотний капітал в управлінському обліку підприємства / О.М. Губарик // АгроСвіт. – 2010. – № 20. – С. 25–28.

13 Демченко Т.А. Економічна суть оборотних активів та проблеми їх визнання і класифікації [Електронний ресурс] / Т.А. Демченко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – №12. – С. 175–180. – Режим доступу: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/2519/1/Demchenko_stat1.pdf (дата звернення 06.11.2023).

14 Добрунік Т. П. Обліково-інформаційне забезпечення управління дебіторською заборгованістю / Т. П. Добрунік // Підвищення науково-технічного рівня економіки та її ефективності: матер. Міжн. наук.-практ. конф. – Львів: ЛЕФ, 2017. – С. 116– 119.

15 Донін Є.О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства [Електронний ресурс] / Є. О. Донін // Економіка і організація управління. – 2018. – № 1 (29). – С. 75–85 – Режим доступу: https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/5738 (дата звернення 06.11.2023).

16 Дядюк М.А. Оборотні активи як об’єкт управління у процесі розробки та прийняття господарських рішень / М. А. Дядюк, В. В. Васильєва // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2012. –

Вип. 1 (1). – С. 263–271. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2012_1 (дата звернення 06.11.2023).

17 Єлісеєва О. Управління дебіторською заборгованістю та фактори впливу на її якість [Електронний ресурс] / О. Єлісеєва, В. Белозерцев // European Journal of Management Issues. – 2021. – № 29 (1). – С. 3–11. – Режим доступу: http://dx.doi.org/10.15421/192101 (дата звернення 06.11.2023).

18 Єршова Н.Ю. Удосконалення методичного підходу до аналізу оборотних коштів як фактору ефективності діяльності промислового підприємства [Електронний ресурс] / Н. Ю. Єршова // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2012. – № 45 (951). – С. 37–46. – Режим доступу: http://archive.kpi.kharkov.ua/files/29348/ (дата звернення 06.11.2023).

19 Зардова Я. В. Науково-методичні підходи до специфіки класифікації оборотних активів підприємств / Я. В. Зардова // Інвестиції: практика та досвід. – 2021. – № 22 – С. 100–106.

20 Канцедал Н. Ю. Окремі питання управління оборотними активами підприємства [Електронний ресурс] / Н. Ю. Канцедал, І. М. Клімович, В. І. Ганін // Економіка та держава. – 2019. – № 11. – С. 103–107. – Режим доступу: http://DOI:10.32702/2306-6806.2019.11.103 (дата звернення 06.11.2023).

21 Кармазіна Н. В. Облікове забезпечення дебіторської заборгованості: проблеми та шляхи його вирішення [Електронний ресурс] / Н. В. Кармазіна // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2018. – Вип. 14. – Т.1. – С. 175–181. – Режим доступу: https://journals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/2333 (дата звернення: 23.10.2023).

22 Кащена Н. Б. Організаційно-інформаційна модель аналізу оборотних активів в контексті забезпечення стійкого розвитку підприємства / Н. Б.Кащена, Г. Л. Чміль, М. В. Костинська // Information aspects of socio-economic systems' development: monograph. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach. – 2016. – С. 366–374.

23 Кобилецький В. Р. Онлайн-журнал «Financial Analysis online» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://analizua.com/slovnik-ekonomichnikh-terminiv (дата звернення: 23.10.2023)

24 Коваль Н. І. Сутність виробничих запасів як економічної категорії: обліковий та управлінські аспекти [Електронний ресурс] / Н. І. Коваль // Економіка. Фінанси. Менеджмент.: актуальні питання науки і практики. – 2017. – № 7. – С. 93–105. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2017_7_11 (дата звернення: 05.11.2023).

25 Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс]: закон (№ 322-VIII) : [прийнято Верховною Радою 10.12.71] – в редакції від 01.10.2023 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08?test=XX7 (дата звернення: 05.11.2023).

26 Колодізєв О. М. Управління оборотними активами промислових підприємств: сучасні підходи / О. М. Колодізєв, К. М. Азізова // Економіка та суспільство. – 2021 – №23. – Режим доступу: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-27(дата звернення 06.11.2023).

27 Корчагіна В. Г. Визначення механізму оптимізації складу оборотних коштів [Електронний ресурс] / В. Г. Корчагіна, Т. О. Олексенко // Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб’єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти. – 2020. – С. 389–394. – Режим доступу: http://nmetau.edu.ua/file/ confnmetau_ accounting_2020.pdf (дата звернення 26.10.2023).

28 Кравченко О. С. Оборотні активи: сутність, особливості формування та місце в фінансово-економічному механізмі управління підприємством / О. С. Кравченко, Г. М. Іванова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – №5. – Т. 2. – С. 29–32.

29 Кравченко О. С. Організація обліку дебіторської заборгованості та шляхи її вдосконалення [Електронний ресурс] / О. С. Кравченко // Економіка та суспільство . – 2021. – №25. – Режим доступу:

https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/289/277 (дата звернення 26.10.2023).

30 Кузнєцова Т. Система управління оборотними активами як інструмент забезпечення платоспроможності підприємства / Т. Кузнєцова, Ю. Лук'янчук // Вісник Національного університету водного господарства та інженерії природокористування. – 2023. – №101. – Т.1. – С. 56–65.

31 Купріна Н.М. Особливості аналізу оборотних активів підприємства в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Н. М. Купріна, І. О. Котобан, О. А. Тофаніло, Р. Є. Скіпор // Економіка харчової промисловості. – 2018. – Т. 10, Вип. 4. – С. 39–47. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/echp_2018_10_4_6 (дата звернення 23.10.23)

32 Купріна Н. М. Оборотні активи підприємства: аспекти бухгалтерського обліку за національними та міжнародними стандартами та їх класифікація / Н. М. Купріна, К. О. Васьковська // Економіка харчової промисловості. – 2020. – Випуск 4,Том 12. – С.65–78.

33 Куткова Є.Д. Удосконалення аналітичного забезпечення управління оборотними активами підприємства / Є. Д. Куткова, Н. Ю. Єршова // Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти: Збірник наук. праць за матер. IV Всеукр. наук.-практ. конф. (30-31 березня 2020 р.). – Дніпро: НМетАУ, 2020. – 578 с. – С. 233–238.

34 Куцак Ю.О. Специфіка класифікації оборотних активів підприємства / Ю.О. Куцак, Л.В. Коваль // Тези Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих вчених «Сталий розвиток країни в рамках Європейської інтеграції», 12 листоп. 2020 року. – Житомир: «Житомирська політехніка», 2020. – 201 с. – С. 195–197.

35 Луцишина Г. Економічна сутність, класифікація, визнання та оцінка оборотних активів підприємства // Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю : зб. наук. пр. X всеукр. наук.-практ. Інтернет-

конф., м. Вінниця, 23 берез. – Вінниця : Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ, 2022. – Ч. 2. – 191с. – С .70–77.

36 Майстер Л. Оборотні активи підприємства: критичний аналіз облікових аспектів / Л. Майстер // Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: зб. наук. пр. IX Міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 14-16 вересн. 2021 р. Вінниця, 2021. – Ч. 2. – С. 95–102.

37 Мамонтова Н.А., Корнійчук Т.С. Особливості обліку дебіторської заборгованості за національними і міжнародними стандартами / Н. А. Мамонтова, Т. С. Корнійчук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». – 2021. – № 21 (49). – С. 115–119.

38 Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-01_ukr19.pdf (дата звернення 16.10.2023).

39 Міщук Є. В. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості: проблемні аспекти / Є. В. Міщук, І. І. Сідорова // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 2. – С. 54–57.

40 Москалюк Г.О. Облік та контроль дебіторської заборгованості: існуючі проблеми та шляхи їх вирішення / Г. О. Москалюк // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2012. – №721 – С. 173–178.

41 Мулик Т. О. Аналітичне забезпечення дебіторської заборгованості в системі управління підприємства [Електронний ресурс] / Т. О. Мулик // Агросвіт. – 2022. – № 9–10. – С. 69–78. – Режим доступу: http:// DOI:10.32702/2306-6792.2022.9-10.69 (дата звернення 06.11.2023).

42 Мулик Т.О. Аналіз господарської діяльності: навч. посібник./ Т.О. Мулик, О. А. Материнська, О. Л. Пльонсак, Київ: ЦУЛ, 2017. – 288 с.

43 Мулик Т. О. Аналітичне забезпечення заборгованості підприємства в умовах антикризового управління [Електронний ресурс] / Т. О. Мулик, О. Ф.

Томчук, Л. І. Федоришина // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2019. – № 1. – С. 146–160. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2019_1_14 (дата звернення 06.11.2023).

44 Національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010» [Електронний ресурс] : наказ Держспоживстандарту України від 11.10.2010 N 457 – в редакції від 04.01.2023 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text n17 (дата звернення: 11.10.2023).

45 Окселенко Н. О. Оборотні активи сільськогосподарських підприємств: теоретичні засади та практичні аспекти / Н. О. Окселенко // Агросвіт. – 2013. – №24. – С. 74–79.

46 Омельченко О.В. Сучасне обґрунтування напрямків підвищення ефективності системи управління оборотними активами на виробничому підприємстві / О. В.Омельченко, А. С. Янковий // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2023. – № 2 (278). – С. 78–83.

47 Осовська Г.В. Управління оборотними активами підприємства / Г. В. Осовська, Т.В. Семенюк, О.А. Осовський // Проблеми та перспективи державного розвитку України: європейський вимір: матер. І Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Житомир, 24 квіт. 2019 р.) / За ред. Т.В. Семенюк, Г.В. Циганенко // Електронний збірник тез-доповідей. – Житомир.: ЖІ МАУП, 2019 – 167 с. – С.119–124.

48 Перевозова І. Управління оборотними активами промислових підприємств у контексті реалізації маркетингової стратегії [Електронний ресурс]. / І. Перевозова, О. Дзьоба, С. Мінакова, С. Бондаренко та О. Василик // Соціальний розвиток і безпека. – 2021. – 1 (11). – С. 237–258. – Режим доступу: https://doi.org/10.33445/sds.2021.11.1.21 (дата звернення 26.10.2023).

49 Піскульова А.В. Методологічні підходи до управління оборотними активами промислових підприємств [Електронний ресурс]: дис. ... канд.

ек.наук: 08.00.04. – Маріуполь, 2021. – 165с. – Режим доступу: https://pstu.edu/wp-content/uploads/2021/09/dysertacziya_piskulova-i.v._do-zahystu-angl.anot.pdf (дата звернення 26.10.2023).

50 Поважний О.С. Особливості визначення сутності та складу поняття «оборотні активи» / О. С. Поважний, Н. О. Крамзіна, Ю. В. Кваша // Економічний простір. – 2008. – №12/2. – С. 41–52.

51 Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : закон (№ 2755-VI) : [прийнято Верховною Радою 02.12.2010] – в редакції від 03.09.2023 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text (дата звернення 06.10.2023).

52 Полторак А. С. Класифікація оборотних активів підприємств АПК: сучасні науково-методологічні підходи / А. С. Полторак // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – №15. – С. 68–71. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_15_17 (дата звернення 18.10.2023).

53 Попова В. Д. Удосконалення обліку дебіторської заборгованості в контексті формування інформаційного забезпечення платоспроможності суб'єкта господарювання / В. Д. Попова, В. І. Кузь // Приазовський економічний вісник. – 2020. – Випуск 4 (21). – С. 104–109.

54 Потій В. З. Напрями вдосконалення управління дебіторською заборгованістю [Електронний ресурс] / В. З. Потій, В. Л. Волівач // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія : Економічні науки. – 2018. – № 1. – С. 55–64. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vknutden_2018_1_8 (дата звернення 26.10.2023).

55 Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність [Електронний ресурс] : закон (№ 2258-VIII) : [прийнято Верховною Радою 21.12.2017] – в редакції від 01.01.2023 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text (дата звернення: 28.10.2023)

56 Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : закон (№ 996-XIV) : [прийнято Верховною Радою

16.07.1999] – в редакції від 10.08.2022 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення: 11.10.2023).

57 Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку від 29.07.2022 № 163. – в редакції від 29.07.2022. // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text (дата звернення 26.10.2023).

58 Про затвердження Інструкції про службові відрядження в межах України та за кордон [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 13.03.98 № 59 – Редакція від 12.05.2020 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0218-98#Text (дата звернення 26.10.2023).

59 Про затвердження Інструкції про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків [Електронний ресурс] : Постанова Правління Національного банку від 29.07.2022 № 162. – в редакції від 01.04.2023 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0162500-22#Text (дата звернення 26.10.2023).

60 Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» . [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. – в редакції від 17.02.2023 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17 (дата звернення: 05.11.2023).

61 Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. № 237. – в редакції від

03.11.2020 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text (дата звернення 26.10.2023).

62 Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 29.11.99р. № 290. – в редакції від 03.11.2020 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text (дата звернення 05.11.2023).

63 Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.99р. № 318. – в редакції від 03.11.2020 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text (дата звернення 16.10.2023).

64 Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39 – в редакції від 17.02.2023 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text (дата звернення 06.10.2023).

65 Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. – в редакції від 29.07.2022 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text (дата звернення 06.10.2023).

66 Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 р. № 186 – в редакції від 23.07.2019 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01#Text (дата звернення 16.10.2023).

67 Про затвердження форми Звіту про використання коштів / електронних грошей, виданих на відрядження або під звіт, та Порядку його складання [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від

28.09.2015 № 841. – в редакції від 13.07.2023 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1248-15#Text (дата звернення 06.11.2023).

68 Про платіжні послуги [Електронний ресурс] : закон (№1591-IX) : [прийнято Верховною Радою 30.06.2021] – в редакції від 01.04.2023 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#n2 (дата звернення 06.11.2023).

69 Римарчук А.М. Економічна сутність оборотних активів та їх класифікація / А.М. Римарчук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 7. – С. 64–70.

70 Сидоренко О.О. Визнання, класифікація та окремі аспекти обліку дебіторської заборгованості у суб'єктів господарювання / О. О. Сидоренко // Інфраструктура ринку. – 2019. – Вип. 32. – С. 449–456.

71 Степанюк О. С. Економічна сутність оборотного капіталу як об'єкта управління та оцінювання / О. С. Степанюк // Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства : матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф., 24-26 жовт. 2019 року, Львів. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. – С. 195–196.

72 Стоянова-Коваль С. С. Оборотні активи аграрних підприємств: економічна сутність та науково-методичні підходи до специфіки їх класифікації / С.С. Стоянова-Коваль, О. М. Стоянова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. Вип. 10. – Ч. 2. – С. 100–105.

73 Стратійчук В. М. Вдосконалення класифікації оборотних активів як об'єкта стратегічного управління / В. М. Стратійчук // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – Вип. 22. – С. 565–569.

74 Стратійчук В. Стратегічне управління оборотними активами підприємств торгівлі [Електронний ресурс] / В. Стратійчук // Вісник КНТЕУ. – 2019. – №5 (127). – С. 59–74. – Режим доступу: https://doi.org/10.31617/visnik.knute.2019(127)06 (дата звернення 26.10.2023).

75 Тютюнник Я. В. Сучасні підходи до визначення економічної сутності оборотних активів підприємства / Я. В. Тютюнник // Економіка та держава. – 2021. – № 4. – С. 157–162. – Режим доступу: https://DOI:10.32702/2306-6806.2021.4.157 (дата звернення 06.11.2023).

76 Фабіянська В. Ю. Удосконалення обліку та контролю оборотних активів / В. Ю. Фабіянська, І. Ю. Свердзоленко // Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. – 2015. – Вип. 12(1). – С. 357–366.

77 Фінансовий аналіз : навчальний посібник / За заг. ред. Школьник І. О. – К. : «Центр учбової літератури, 2016. – 368 с.

78 Хохлов М.П. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства / М.П. Хохлов, О.С. Корнієнко // Економіка та суспільство. – 2017. – Вип.10. – С. 402–407.

79 Шкріба К. В. Аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості в системі управління підприємством [Електронний ресурс] / К. В. Шкріба // Вісник ЛТЕУ. Економічні науки. – 2020. – Вип. 60. – С.106–110. – Режим доступу: http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/775/736 (дата звернення 26.10.2023).

80 Шурпенкова Р. К. Сутність і основи організації аналізу оборотних коштів / Р. К. Шурпенкова // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – №3(7). – С. 150.